

«ҚазТрансОйл» АҚ

Жеке қаржылық есептілік

*2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін,
тәуелсіз аудиторлық есебімен*

МАЗМҰНЫ

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

Жеке қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы жеке есеп	1-2
Жиынтық кіріс туралы жеке есеп	3
Ақша қаражатының қозғалысы туралы жеке есеп	4-5
Капиталдағы өзгерістер туралы жеке есеп	6
Жеке қаржылық есептілікке ескертпелер	7-57

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

«ҚазТрансОйл» АҚ-ның Акционерлері мен Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз «ҚазТрансОйл» АҚ-ның (бұдан әрі - «Ұйым») жекелеген қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы жекелеген есеп, жиынтық кіріс туралы жекелеген есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін меншікті капиталдағы өзгерістер туралы жекелеген есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы жекелеген есеп, сондай-ақ есеп саясатының маңызды ережелері туралы ақпаратты қоса алғанда, жекелеген қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған жекелеген қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұйымның қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы мен қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың жекелеген қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының кодексіне (БХЭСК Кодексі) және Қазақстан Республикасында біздің жекелеген қаржылық есептілік аудитіне қойылатын этикалық талаптарға сәйкес Ұйымға қатысты біз тәуелсізбіз және біз осы талаптар мен БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Аудиттің шешуші мәселелері

Аудиттің шешуші мәселелері - біздің кәсіптік пайымдауымызға сай ағымдағы кезең үшін жекелеген қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болып табылған мәселелер. Бұл мәселелер жекелеген қаржылық есептілік аудитіміздің контекстінде және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылған және біз бұл мәселелер жөнінде бөлек пікірімізді білдірмейміз. Төменде көрсетілген мәселеге қатысты бұл мәселенің аудитіміздің барысында қалай қарастырылғанының сипаты осы контекстінде келтіріледі.

Біз есебіміздің «Аудитордың жекелеген қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған міндеттерді, оның ішінде осы мәселеге де қатысты міндеттерді орындадық. Тиісінше, аудитімізге жекелеген қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауымызға жауап ретінде әзірленген рәсімдерді орындау жатады. Аудиторлық процедураларымыздың, соның ішінде төменде көрсетілген мәселені қарастыру барысында орындалған процедуралардың нәтижелері қоса беріліп отырған жекелеген қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірімізді білдірудің негізі болады.

Аудиттің шешуші мәселесі

Бұл шешуші мәселе ретінде аудитіміздің барысында қарастырылды

Негізгі құралдардың әділ құны

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар Ұйым активтерінің елеулі бөлігін құрайды.

Ұйымның негізгі құралдары қайта бағалау күнінен кейін танылған жинақталған амортизация мен құнсыздану шығындарын шегере отырып Ұйымның есеп саясатына сәйкес әділ құны бойынша көрсетіледі. Әрбір есепті күнге Ұйым негізгі құралдардың әділ құны олардың баланстық құнынан қаншалықты ерекшеленетінін талдайды.

Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау кезінде пайдаланылған жорамалдар субъективтілігінің жоғары деңгейіне орай, біз бұл мәселе аудитіміз үшін барынша маңызды болып табылады деп есептейміз.

Ұйым активтерінің әділ құны мұнайды тасымалдау бойынша мамандандырылған активтер үшін экономикалық құнсыздану тестісін өткізу шеңберінде кірістілік тәсілін және мамандандырылмаған активтер үшін нарықтық тәсілді пайдалана отырып бағаланды.

Әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылған елеулі жорамалдарға тасымалдаудың келешек көлемдері, тарифтер, дисконттау мөлшерлемесі мен өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді.

Негізгі құралдар туралы ақпарат жекелеген қаржылық есептіліктің 5-ескертпесінде ашылып көрсетілді; есеп саясатының, негізгі пайымдаулар мен бағалау мәндерінің сипаттамасы жекелеген қаржылық есептіліктің 3 және 4-ескертпесінде ашылып көрсетілді.

Біз ұйым басшылығынан негізгі құралдардың әділ құнының ықтимал өзгерістеріне талдау алдық.

Кірісті тәсілімен қайта бағаланған активтер үшін, сондай-ақ экономикалық құнсыздану қолданылған активтер үшін біз басшылық пайдаланылған бастапқы деректерді Ұйымның соңғы бизнес-жоспарларымен салыстырдық. Біз қолданылатын жорамалдарды бағаладық және оларды тарихи деректермен салыстырдық.

Біз есептеу кезінде пайдаланылған дисконттау мөлшерлемесі мен ұзақ мерзімді өсу қарқындарын қолдағы сыртқы ақпаратпен салыстырдық және бұл есептеулердің математикалық дәлдігін тексердік.

Біз күтілетін болашақ ақша ағындарының ағымдағы құнын есептеудің математикалық дәлдігін тексердік.

Нарықтық тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз бастапқы деректерді дәл сондай позициялар бойынша қолдағы нарықтық деректермен салыстырдық.

Біз әділ құн есептеулерінің математикалық дәлдігін тексердік.

Біз қаржылық есептілікте негізгі құралдарды қайта бағалау жөніндегі ашып көрсетулерді сараладық.

Ұйымның 2023 жылғы жылдық есебіне қосылған басқа да ақпарат

Басқа да ақпаратқа Ұйымның 2023 жылғы жылдық есебінде қамтылған ақпарат жатады, бірақ жекелеген қаржылық есептілік пен сол туралы біздің аудиторлық есебіміз жатпайды. Басқа да ақпарат үшін жауапкершілікті басшылық көтереді. Ұйымның 2023 жылғы Жылдық есебі, жорамалмен, бізге осы аудиторлық есеп күнінен кейін ұсынылады.

Жекелеген қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа таралмайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті білдіретін тұжырымды ұсынбаймыз.

Жекелеген қаржылық есептілікке аудитті жүргізуімізге орай біздің міндетіміз жоғарыда аталған басқа ақпаратпен, ол бізге ұсынылған кезде танысу және бұл ретте басқа да ақпарат пен жекелеген қаржылық есептіліктің немесе аудит барысында ие болған біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің болуы және басқа да ақпарат өзге елеулі бұрмалануларды қамтымайтындығы мәселесін қарастыру болып табылады.

Басшылықтың және аудит жөніндегі комитеттің жекелеген қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Басшылық жекелеген қаржылық есептіліктің ХҚЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бұрмалануы жоқ жекелеген қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Жекелеген қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Ұйымды таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе оның мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Аудит жөніндегі комитет Ұйымның жекелеген қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың жекелеген қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз жекелеген қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық есепті шығаруда елеулі бұрмалануларды қамтымайды деген ақылға қонымды сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайтындығының кепілдігі болып табылады. Бұрмаланулар адал емес әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы жекелеген қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына кәсіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- ▶ адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, өйткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
- ▶ Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының лайықты сипатын және басшылық айқындаған бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;
- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдану заңдылығы туралы тұжырым жасаймыз және түскен аудиторлық дәлелдердің негізінде Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінде айтарлықтай күмән туғыза алатын оқиғаларға немесе талаптарға орай елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы тұжырым жасаймыз. Егер де біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы тұжырымға келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық есебімізде жекелеген қаржылық есептілікте ақпараттың тиісінше ашылып көрсетілуіне назар аудартуымыз керек немесе егер ақпараттың осылайша ашылып көрсетілуі лайықты болып табылмаса, пікірімізді түрлендіру керек. Біздің тұжырымдар аудиторлық есебіміз жасалған күнге дейін түскен аудиторлық дәлелдерге негізделген. Дегенмен келешек оқиғалар немесе талаптар Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкеп соқтыра алады;
- ▶ жекелеген қаржылық есептіліктің бүтіндей ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын бағалаймыз, оған қоса ақпаратты ашып көрсету, сондай-ақ жекелеген қаржылық есептіліктің оның негізінде болған операциялар мен оқиғаларды олардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынылатындығын бағалаймыз.

Біз аудит жөніндегі комитеттің назарына, өзгесінен басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер туралы, оның ішінде егер біз аудит процесінде ондайларды анықтасақ, ішкі бақылау жүйесінің едәуір кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, онымен ақпараттық өзара әрекеттесуді жүзеге асырамыз.

Сондай-ақ біз аудит жөніндегі комитетке тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағандығымыз туралы мәлімдеме жасадық және осы тұлғаларды барлық өзара қарым-қатынастар мен аудитордың тәуелсіздігіне әсер етеді деп негізделген түрде есептеуге болатын басқа да мәселелер туралы, ал қажетті жағдайларда – қауіп-қатерлерді жою үшін жасалған іс-қимылдар немесе қолға алынған сақтық шаралары туралы хабардар еттік.

Building a better
working world

Біз аудит жөніндегі комитеттің назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін жекелеген қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болған және тиісінше, аудиттің шешуші мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаймыз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, тек бұл мәселелер туралы ақпаратты жария ету заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған жағдайдан немесе қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің есебімізде хабарланбауы тиіс екендігі туралы тұжырымға келген сирек жағдайлардан басқа, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарлануынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп жорамал жасауға болады.

Соның нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық есебі шығарылған, аудиттің жүргізілуіне жауапты жетекші - Адиль Сыздықов.

„Эрнст энд Янг“ ЖШС

Адиль Сыздықов Аудитор

Аудитордың 2013 жылғы 23 желтоқсандағы
№ 0000172 біліктілік куәлігі

050060, Алматы қ., Қазақстан
Әл-Фараби даңғылы, 77/7,

2024 жылғы 1 наурыз

Рустамжан Саттаров
«Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
2005 жылғы 15 шілдеде берген сериясы
МФЮ-2 № 0000003 болатын Қазақстан
Республикасында аудиторлық қызметпен
айналысуға арналған мемлекеттік лицензия

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
Активтер			
Ұзақ мерзімді активтер			
Негізгі құралдар	5	825.994.253	819.577.150
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	6	6.722.767	905.618
Материалдық емес активтер	7	966.587	1.147.720
Еншілес ұйымдарға инвестициялар	8	83.288.946	82.171.788
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар	9	12.504.945	12.504.945
Негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	10	1.291.771	73.601
Банк салымдары	16	718.088	945.452
Өзге де ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	12	721.048	883.284
		932.208.405	918.209.558
Қысқа мерзімді активтер			
Қорлар	11	7.413.054	7.216.578
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	12	4.487.576	5.278.831
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	13	302.623	162.887
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		420.860	1.661.338
Өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	14	1.854.527	64.688
Өзге де қысқа мерзімді активтер	15	26.179.481	6.581.164
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	51.938.072	72.637.270
		92.596.193	93.602.756
Активтер жиыны		1.024.804.598	1.011.812.314

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП (жалғасы)

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
Меншікті капитал және міндеттемелер			
Меншікті капитал			
Жарғылық капитал	18	61.937.567	61.937.567
Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар		(9.549)	(9.549)
Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	18	319.936.940	354.930.137
Капиталдың өзге де резервтері	18	1.246.570	(185.584)
Үлестірілмеген пайда		391.024.909	357.093.401
Меншікті капитал жиыны		774.136.437	773.765.972
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	19	18.030.139	18.082.503
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелер	33	99.166.081	107.055.139
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв	24	45.648.971	40.664.979
Жалдау бойынша міндеттемелер	21	5.097.201	190.245
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер		27.462	29.452
		167.969.854	166.022.318
Қысқа мерзімді міндеттемелер			
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің ағымдағы бөлімі	19	1.181.930	1.042.632
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	20	20.738.174	17.823.372
Жалдау бойынша міндеттемелер	21	2.416.764	938.352
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер	22	27.469.613	22.523.294
Төлемге өзге де салықтар	23	1.129.974	2.429.937
Өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер	25	29.761.852	27.266.437
		82.698.307	72.024.024
Міндеттемелер жиыны		250.668.161	238.046.342
Меншікті капитал мен міндеттемелер жиыны		1.024.804.598	1.011.812.314
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	18	2.010	2.009

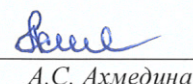
2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Түсім	26	240.988.235	212.136.196
Өткізімнің өзіндік құны	27	(206.030.190)	(179.084.114)
Жалпы пайда		34.958.045	33.052.082
Жалпы және өкімшілік шығыстар	28	(12.332.165)	(11.860.002)
Өзге де операциялық кірістер	29	1.542.027	1.636.182
Өзге де операциялық шығыстар	30	(1.022.098)	(807.184)
Негізгі құралдардың құнсыздануы, нетто	5	(4.730.780)	(12.621.560)
Еншілес ұйымға салынған инвестициялардың құнсыздануы	8	(782.842)	(3.842.224)
Операциялық пайда		17.632.187	5.557.294
Бағамдық айырмадан болған кіріс, нетто		791.480	2.494.528
Дивидендік кірістер	8, 9	4.740.951	7.636.855
Қаржылық кірістер	31	9.181.922	3.632.919
Қаржыландыру шығындары	32	(7.008.037)	(4.776.859)
Салық салғанға дейінгі пайда		25.338.503	14.544.737
Табыс салығы бойынша шығыстар	33	(7.296.603)	(6.175.462)
Есепті жылдағы таза пайда		18.041.900	8.369.275
Өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
<i>Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық (залал)/кіріс</i>			
Негізгі құралдардың қайта бағалануы және құнсыздануы, нетто	5	(3.184.948)	147.106.004
Табыс салығының әсері	33	636.990	(29.421.200)
		(2.547.958)	117.684.804
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резервін (есептеу)/қалпына келтіру	24	(1.943.919)	6.810.783
Табыс салығының әсері	33	388.784	(1.362.157)
		(1.555.135)	5.448.626
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша актуарлық кірістер	19	1.472.627	4.238.724
Табыс салығының әсері	33	(40.473)	(116.499)
		1.432.154	4.122.225
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық (залал)/кіріс		(2.670.939)	127.255.655
Салықтарды шегергендегі өзге де жиынтық (залал)/кіріс жиыны		(2.670.939)	127.255.655
Есепті жылға салықтарды шегергендегі жиынтық кіріс жиыны		15.370.961	135.624.930
Акцияға базалық және таратылған пайда (теңгемен)	18	47	22

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Салық салынғанға дейінгі пайда		25.338.503	14.544.737
Салық салынғанға дейінгі таза ақша ағындарымен салыстыруға арналған түзетулер			
Тозу және амортизация	27, 28	61.339.659	46.730.075
Қаржы кірістер	31	(9.181.922)	(3.632.919)
Қаржыландыру шығындары	32	7.008.037	4.776.859
Негізгі құралдардың құнсыздануы, нетто	5	4.730.780	12.621.560
Дивидендтік кірістер	8, 9	(4.740.951)	(7.636.855)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резервіне бағалауды қалпына келтіру және қайта қарау, нетто	29	(987.121)	(853.813)
Бағамдық айырмадан болған кірістер, нетто		(791.480)	(2.494.528)
Еншілес ұйымдағы инвестициялардың құнсыздануы	8	782.842	3.842.224
Еңбек қызметі аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақылар, ағымдағы кезеңдегі қызметтер құны	27, 28	702.937	716.251
Қорлардың құнын өткізудің таза құнына дейін есептен шығару	30	661.271	394.769
Өтеуге жататын ҚҚС-ты есептен шығару бойынша шығыстар	28	228.373	131.312
Актуарлық залалдар	30	96.799	4.163
Негізгі құралдардың шығуынан болған залал, нетто	30	70.388	194.841
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу/(қалпына келтіру), нетто	28	53.209	(139.147)
Өзге де		(39.503)	62.341
Айналым капиталының өзгерісіне дейінгі операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		85.271.821	69.261.870
Операциялық активтердегі (ұлғаю)/азаю			
Қорлар		(258.276)	130.078
Сауда және өзге де дебиторлық берешек		1.072.881	(702.741)
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер		(270.254)	181.412
Өтеуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алғытөлемдер		(266.525)	(131.310)
Өзге де қысқа мерзімді активтер		243.548	18.630
Операциялық міндеттемелердегі ұлғаю/(азаю)			
Сауда және өзге де кредиторлық берешек		712.198	3.035.170
Сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер		4.944.329	3.706.705
Төлемге өзге де салықтар		(3.051.650)	2.860.736
Өзге де қысқа және ұзақ мерзімді міндеттемелер және қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		1.291.877	1.874.285
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		89.689.949	80.234.835
Төленген табыс салығы		(11.841.045)	(10.616.908)
Алынған пайыздар		7.892.060	2.765.523
Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындары		85.740.964	72.383.450

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП (жалғасы)

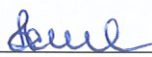
Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Инвестициялық қызметтегі ақша ағындары			
Ұлттық Банкінің Ноталарын сатып алу		(117.517.479)	-
Ұлттық Банкінің Ноталарын өтеуден түсетін түсімдер		97.517.479	-
Негізгі құралдарды және материалдық емес активтерді сатып алу		(72.441.350)	(33.139.720)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан түскен дивидендтер	9	3.960.351	7.636.855
Еншілес ұйымының жарғылық капиталына салым	8	(1.900.000)	(6.100.000)
Еншілес ұйымнан түскен дивидендтер	8	794.790	-
Негізгі құралдарды және сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан түскен түсімдер		570.961	69.632
Банк салымдарын алу		222.975	9.212.398
Облигацияларды қайта сатып алудан түскен түсімдер		104.147	42.452
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(88.688.126)	(22.278.383)
Қаржылық қызметтегі ақша ағындары			
Төленген дивидендтер	18	(15.000.496)	(10.000.331)
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	21	(2.377.279)	(2.044.847)
Қаржы қызметінде пайдаланылған таза ақша ағындары		(17.377.775)	(12.045.178)
Ақша қаражаттарындағы және олардың баламаларындағы таза өзгерістер			
Таза бағамдық айырма		(380.346)	973.589
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтің өзгерістері		6.085	(1.863)
Жылдың басына ақша қаражаттары және олардың баламалары		72.637.270	33.605.655
Жылдың аяғына ақша қаражаттары және олардың баламалары		51.938.072	72.637.270

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ЖЕКЕ ЕСЕП

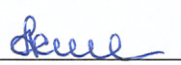
Мың теңгемен	Жарғылық капитал	Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар	Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	Капиталдың өзге де резервтері	Үлестірілмеген пайда	Жиыны
2021 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	244.149.477	(4.307.809)	346.371.687	648.141.373
Есепті жылдағы таза пайда	-	-	-	-	8.369.275	8.369.275
Өзге де жиынтық кіріс	-	-	123.133.430	4.122.225	-	127.255.655
Жылдағы жиынтық кіріс жиыны	-	-	123.133.430	4.122.225	8.369.275	135.624.930
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	-	-	(12.352.770)	-	12.352.770	-
Дивидендтер (18-ескертпе)	-	-	-	-	(10.000.331)	(10.000.331)
2022 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	354.930.137	(185.584)	357.093.401	773.765.972
Есепті жылдағы таза пайда	-	-	-	-	18.041.900	18.041.900
Өзге де жиынтық залал	-	-	(4.103.093)	1.432.154	-	(2.670.939)
Жылдағы жиынтық кіріс жиыны	-	-	(4.103.093)	1.432.154	18.041.900	15.370.961
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	-	-	(30.890.104)	-	30.890.104	-
Дивидендтер (18-ескертпе)	-	-	-	-	(15.000.496)	(15.000.496)
2023 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	319.936.940	1.246.570	391.024.909	774.136.437

2024 жылғы 1 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директор (Басқарма төрағасы)

Т.Н. Құрманбаев

Бас бухгалтер

А.С. Ахмедина

Есеп саясаты және 7-57 беттердегі ескертпелер осы жеке қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР**2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін****1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ**

«Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» ЖАҚ (бұдан әрі – МГК) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 2 мамырдағы қаулысына сәйкес құрылды. Осы қаулының негізінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ акцияларына меншік құқығын МГК-ға берді, осының нәтижесінде «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» ЖАҚ болып қайта тіркелді және қайта аталды.

Бірігу арқылы қайта құрылған «Қазақойл» ұлттық мұнай-газ компаниясы және «Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамдары негізінде Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 20 ақпандағы Жарлығымен «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамы құрылды, ол «ҚазТрансОйл» ЖАҚ-тың жалғыз акционері болды.

2004 жылғы 31 мамырда Қазақстан заңнамасының талаптарына сай «ҚазТрансОйл» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» АҚ (бұдан әрі – Компания) болып қайта тіркелді.

2023 жылдың 31 желтоқсанына Компания акцияларының 10%-ы «Халықтық IPO» бағдарламасы аясында сатып алған миноритарлық акционерлерге тиесілі. Компанияға қатысудың бақылау үлесі (90%) тиесілі компанияның ірі акционері «ҚазМұнайГаз» Ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – ҚМГ немесе бас Компания) болып табылады. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ҚМГ акцияларының 67,42%-ы «Самұрық – Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – Самұрық-Қазына) тиесілі, ҚМГ акцияларының 20%-ы Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігіне тиесілі, акцияларының 9,58%-ы «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі» республикалық мемлекеттік мекемесіне тиесілі және акцияларының 3%-ы Астана қор биржасында (AIX) және Қазақстан қор биржасында (KASE) (бұдан әрі – ҚКБ) еркін айналымда орналасқан. Қазақстан Республикасының Үкіметі Самұрық-Қазынаның жалғыз акционері болып табылады.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның келесі ұйымдарда қатысу үлесі болды:

	Тіркелген жері	Негізгі қызметі	Қатысу үлесі	
			2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
«МұнайТас» СБҚК» ЖШС (бұдан әрі – МұнайТас)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	51%	51%
«Қазақстан – Қытай Құбыры» ЖШС (бұдан әрі – ҚҚҚ)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	50%	50%
«Батуми Мұнай Терминалы» ЖШҚ (бұдан әрі – БМТ)*	Грузия	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау, ауыстырып құю және сақтау, теңіз кемежайын пайдалану	100%	100%
«Petrotrans Limited» (бұдан әрі – PTL)	Біріккен Араб Әмірліктері	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау	100%	100%
«Магистральдық Суағызғысы» ЖШС (бұдан әрі – Магистралдық Суағызғысы)	Қазақстан	Су тасымалдау	100%	100%

* БМТ «Батуми Теңіз Кемежайы» ЖШҚ-ның (бұдан әрі – БТК) 100% үлесін басқаруға айрықша құқыққа ие.

Компанияның бас кеңсесі Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Тұран даңғылы, 20 мекенжайы бойынша орналасқан.

Компанияның Қазақстан Республикасының Маңғыстау, Атырау, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Қарағанды, Ұлытау, Павлодар, Түркістан, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Шымкент қаласында орналасқан өндірістік нысандары, Астана қаласында (Зерттеулер және әзірлемелер орталығы және Мұнайды тасымалдауды басқару орталығы) орналасқан филиалдары және Ресей Федерациясында (Мәскеу, Омбы және Самара қалаларында) өкілдік кеңселері бар.

Компания Қазақстан Республикасының магистралды мұнай құбыры бойынша ұлттық операторы болып табылады. Компанияның ұзындығы 5.338 км магистралды мұнай құбырлары бар.

Компания магистралдық мұнай құбырлары бойынша мұнай тасымалдау, қазақстандық мұнайды басқа мемлекеттердің құбырлары бойынша көлік экспедициясы қызметтерін, өзге ұйымдардың, соның ішінде Компанияның бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарының магистралдық мұнай құбырларын пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтерді көрсетеді. Компанияның МұнайТас және ҚҚҚ бірлескен бақылаудағы кәсіпорындары негізінде Қазақстан мұнайын, сондай – ақ ресей мұнайын Қытайға транзитпен тасымалдау үшін пайдаланылатын Кеңкияқ – Атырау, Кеңкияқ – Құмкөл және Атасу – Алашаңқай құбырларына иелік етеді.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ (жалғасы)**

Компания табиғи монополист болып табылады және тиісінше Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу, бәсекелестікті және тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетінің (бұдан әрі – ТМРК) реттеу нысаны болады. ТМРК тариф есеп-қисабының әдіснамасын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ішінде мұнай тасымалдау тарифтік ставкаларын бекіту үшін жауапты.

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттеу мақсатында магистралдық құбырлармен мұнай тасымалдау қызметі және Қазақстан Республикасы төңірегінде шет аймаққа экспорттау табиғи монополиялық реттеу саласына кірмейді.

2023 жылғы 1 қаңтардан бастап 30 маусымға дейін ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі бекітілген тариф 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.355,57 теңге құрайды. 2023 жылғы 1 шілдеден бастап көрсетілген қызметке 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.849,39 теңге мөлшерінде (2022 жылғы 1 қаңтардан бастап 31 тамызға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 3.728,82 теңге; 2022 жылғы 1 қыркүйектен бастап 30 қарашаға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.328,04 теңге; 2022 жылғы 1 желтоқсанынан бастап 31 желтоқсанға дейін: 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 4.355,57 теңге) тариф қолданысқа енгізілді.

2020 жылғы 1 наурыздан бастап 2022 жылғы 31 мамырға дейін қолданылатын Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспортқа мұнай айдау тарифі 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 7.358,76 теңгені құрады, 2022 жылғы 1 маусымнан бастап 2023 жылғы 30 маусымға дейін – 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 8.830,51 теңге. 2023 жылғы 1 шілдеден бастап аталған қызметке 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 10.150,00 теңге мөлшерінде жаңа тариф қолданысқа енгізілді.

2018 жылғы 1 сәуірден бастап «Тұймазы – Омбы – Новосібір-2» қазақстандық магистральдық мұнай құбырының учаскесі арқылы транзит мақсатында мұнайды айдау тарифі 1.000 километрге тонна үшін 4.292,4 теңгені құрады. 2023 жылғы 27 маусымнан бастап аталған қызметке 1.000 километрге тонна үшін 11,28 АҚШ доллары мөлшерінде тариф қолданысқа енгізілді.

2019 жылғы 1 қаңтардан бастап ресей мұнайын Қазақстан Республикасы аумағы арқылы Қытай Халық Республикасына Ресей Федерациясының шекарасы – Қазақстан Республикасының шекарасы (Прииртышск) – Атасу (Қазақстан Республикасы) – Алашаңқай (Қытай Халық Республикасы) бағыты бойынша қолданыстағы тасымалдау тарифі 1 тоннаға 4,23 АҚШ долларын құрайды (Прииртышск – Атасу учаскесінде).

Негізінде тарифтер іске қосылған активтерге капитал құнын қайтаруға негізделеді. Қазақстан Республикасының табиғи монополиялардың қызметін реттеу туралы заңнамасына сәйкес тарифтер қызметтерді көрсету үшін қажетті шығындардың құнынан төмен бола алмайды және табиғи монополия субъектісінің тиімді қызмет көрсетуін қамтамасыз ететін пайда алу мүмкіндігін есепке алу керек.

Осы жеке қаржылық есептілікті Компанияның Директорлар Кеңесінің ішкі аудит Комитеті басып шығаруды мақұлдады және бас директордың (Басқарма төрағасы) мен бас бухгалтер 2024 жылдың 1 наурызында қол қойды.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ

Компанияның осы жеке қаржылық есептілігі Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (бұдан әрі – ҚЕХС) сәйкес Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары кеңесі (бұдан әрі – ҚЕХС жөніндегі кеңес) бекіткен редакцияда дайындалған.

Осы жеке қаржылық есептілік қайта бағаланған құны бойынша есептелетін негізгі құралдарды және есеп саясатында және осы жеке қаржылық есептіліктің ескертпелерінде көрсетілген басқа баптарды қоспағанда бастапқы құны бойынша бағалау қағидатына сәйкес дайындалған.

Осы жеке қаржылық есептілік теңгемен берілген, ал барлық сома арнайы көрсетілген жағдайларды қоспағанда, тұтас мыңдыққа дейін дөңгелектеп алынған.

Жеке қаржылық есептілікте алдыңғы кезең үшін салыстырмалы ақпарат берілген.

Жеке қаржылық есептілікті дайындау кезінде Компания басшылығы бірқатар белгісіздіктердің болуын, соның ішінде Украинадағы соғысқа байланысты әлемдегі ағымдағы экономикалық және геосаяси жағдайды назарға алды (35-ескертпе). Жеке қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі қағидатына сәйкес дайындалды.

Жеке қаржылық есептілік Компанияның және оның еншілес ұйымдарының шоғырландырылған қаржылық есептілігіне қосымша шығарылды. Шоғырландырылған қаржылық есептілікті Компанияның Директорлар Кеңесінің ішкі аудит Комитеті басып шығаруды мақұлдады және бас директор (Басқарма төрағасы) мен бас бухгалтер 2024 жылдың 1 наурызында қол қойды. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің көшірмесін Компанияның корпоративтік ғаламтор-ресурсінен алуға болады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ****3.1 Еншілес ұйымға инвестициялар**

Еншілес ұйымға инвестициялар осы жеке қаржылық есептілікте құнсыздануды алып тастағанда бастапқы құн бойынша есепке алынады.

Әр есепті күнге Компания еншілес ұйымға инвестицияның құнсыздану мүмкіншіліктерін бағалайды. Егер сондай белгілер анықталса, Компания инвестицияның құнсыздану құнын еншілес ұйымның өтеу құны мен оның теңгерімдік құнының айырмашылығы ретінде есептейді және жиынтық кіріс туралы есепте тиісті шығынды таниды.

3.2 Бірлескен қызметке қатысу

Бірлескен кәсіпорындардағы инвестициялар осы жеке қаржылық есептілікте құнсыздануды алып тастағанда бастапқы құн бойынша есепке алынады. *1-ескертіпте* көрсетілгендей, Компания екі бірлескен кәсіпорынға қатысады: ҚҚҚ мен МұнайТас (*9-ескертіпте*).

3.3 Шетел валютасын қайта есептеу

Осы жеке қаржылық есептілік теңгемен берілген, ол қызмет ететін валюта және Компанияны есептілігін таныстыратын валюта болып табылады.

Операциялар мен қалдықтар

Компания шетел валютасындағы операцияларды бастапқыда өздерінің қызмет ететін валютасында операция тану көрсеткіштерін қанағаттандыратын күнге қолданылатын валюта бағамы бойынша ескеріледі.

Шетел валютасындағы монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданыстағы қызмет ететін валютасы спот-бағамымен қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеу және қайта есептеу кезінде туындайтын барлық бағамдық айырма жиынтық кіріс туралы жеке есепке кіргізіледі.

Тарихи құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Әділ құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындайтын пайда мен залал баптың әділ құны (яғни баптар бойынша бағамдық айырмалар, өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылған әділ құнның өзгерісінен болған пайдалар немесе залалдар тиісінше өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылады) өзгерісі нәтижесінде болған пайданы немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес есептеледі.

Валюта айырбастау бағамдары

ҚҚБ белгіленген орташа өлшенген айырбас бағамдары Қазақстан Республикасындағы ресми айырбас бағамдары ретінде пайдаланылады.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін орташа өлшенген айырбас бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2023 жылғы	2022 жылғы
АҚШ доллары	456,21	460,93
Ресей рублі	5,41	6,92
Еуро	493,22	485,29

31 желтоқсанға ҚҚБ белгілеген валюта айырбастау бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	2023 жыл	2022 жыл
АҚШ доллары	454,56	462,65
Ресей рублі	5,06	6,43
Еуро	502,24	492,86

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.4 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдіге жіктеу**

Қаржы жағдайы туралы жеке есепте Компания активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді жіктеу негізінде көрсетеді. Актив айналымды болып табылады, егер:

- Оны іске асыру болжанса немесе ол сатуға немесе қарапайым операциялық кезең аясында тұтынуға арналса;
- Ол негізінен сату мақсатына арналса;
- Оны есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде іске асыру болжанса; немесе
- Есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу үшін, оны айырбастауға немесе пайдалануға қатысты шектеулерді қоспағанда, ақша қаражаттарын немесе олардың баламаларын білдірсе.

Барлық өзге ұзақ мерзімді активтер ретінде жіктеледі.

Міндеттеме қысқа мерзімді болып табылады, егер:

- Оны қалыпты операциялық кезең аясында өтеу болжанса;
- Ол негізінен сауда мақсатында ұсталса;
- Ол есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтеуге жатса; немесе
- Компанияда есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу мерзімін ұзарту сөзсіз құқығы болмаса.

Компания өзге барлық міндеттемелерді ұзақ мерзімді ретінде жіктейді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

3.5 Әділ құнды бағалау

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында қалыпты тәртіпте жасалатын мәміле аясында активтерді сату үшін алынатын немесе міндеттемелерді беру үшін төленетін баға болып табылады. Әділ құн бағасы активтерді сату немесе міндеттемелерді беру жөніндегі мәміле келесі түрде болып өтуін болжайды:

- Не осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- Не негізгі нарық болмаған жағдайда осы актив немесе міндеттеме үшін неғұрлым қолайлы нарықта.

Компания негізгі немесе неғұрлым қолайлы нарыққа қол жеткізуі тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны жорамалдарды пайдалану арқылы бағаланады, оларды нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын айқындау кезінде пайдалануы мүмкін, бұл орайда нарық қатысушылары өзінің озық мүдделерінде әрекет етеді.

Қаржылық емес актив әділ құнының бағасы не активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдалану жолымен немесе осы активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдаланатын нарықтың басқа қатысушысына сату нәтижесінде нарық қатысушысының экономикалық пайдасын еселеу мүмкіндігін ескереді. Компания бағалаудың пайда болған жағдаяттарында қолайлы және әділ құнын бағалау үшін жеткілікті деректерге қол жетімді бағалау әдістемелерін пайдаланады, бұл орайда бақыланатын орынды бастапқы деректерді мейлінше көп және бақыланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

Әділ құны жеке қаржылық есептілікте бағаланатын немесе жеке қаржылық есептілікте көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған сатылары аясында жіктеледі:

- 1-деңгей – барабар активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтағы бағалардың нарықтық белгіленуі бойынша (қандай да бір түзетулерсіз);
- 2-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын баға үлгісі;
- 3-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта бақыланбайтын болып табылатын баға үлгісі.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.5 Әділ құнды бағалау (жалғасы)**

Жеке қаржылық есептілікте кезеңдік негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында әр есепті кезеңнің аяғына жіктемені (тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайтадан талдай отырып Компания оларды саты көздері деңгейлері арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды.

Әр есепті кезеңге Компанияның есеп саясатына сәйкес қайта талдау және қайта бағалау қажет болатын активтер мен міндеттемелер құнының өзгерістерін Компания талдау жүргізеді. Осындай талдау аясында Компания соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді бағалау кезінде пайдаланылатын ақпаратты шарттармен және өзге де орынды құжаттармен салыстыру жолымен тексереді. Компания және сыртқы бағалаушылар әр актив пен міндеттеменің әділ құнының өзгерісін өзгерістің негізділігін айқындау мақсатында тиісті сыртқы көздермен салыстырады.

Әділ құн туралы ақпаратты ашу мақсатында Компания активтер мен міндеттемелерді олардың сипаты, оларға тән сипаттама мен тәуекелдер, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген әділ құн көздері сатысының қолданылатын деңгейі негізінде жіктейді.

Негізгі құралдардың әділ құнын талдау және оны анықтау әдістері туралы қосымша ақпарат *4-ескертемеде* келтірілген.

3.6 Негізгі құралдар

Негізгі құралдар бастапқыда өзіндік құны бойынша есепке алынады. Кейінгі есепке алу жинақталған амортизацияны (жерден, технологиялық мұнайдан және аяқталмаған құрылыстан басқа) және қайта бағалау болған жағдайда, және танылған құнсызданудан болатын залалдарды шегергендегі әділ құны бойынша жүргізіледі.

Компания артық технологиялық мұнай анықтағанда, нәтижесінде алынған объект актив анықтамасын қанағаттандыратындылығын анықтайды, және егер солай болса, пайда болған активті негізгі құрал ретінде таниды. Бастапқы тану кезінде негізгі құрал нөлдік құн бойынша бағаланады және әрбір есепті күнге қайта бағаланады.

Компания кезеңімен өзінің негізгі құралдарының орнын толтыру құнын нарықтық құнына дейін қайта бағалау жүргізу үшін тәуелсіз сарапшыларды тартады. Негізгі құралдарды қайта бағалау есебін жүргізу саясатына сәйкес кемінде 3 жылда бір рет (әділ құнның өзгеруіне байланысты кезең бойында қайта бағаланатын технологиялық мұнайды қоспағанда) қайта бағаланған активтің әділ құны оның теңгерімдік құнынан елеулі айырмашылығы болмағанына сенімділікті қамтамасыз ету үшін жүзеге асырылады.

Қайта бағалаудан құнның өсуі өзге де жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі және меншік капиталдың құрамына кіретін активтерді, оның осы активтің құнын қайта бағалау салдарынан болған және пайда немесе залал құрамында бұрын жасалған қайта бағалау салдарынан танылған мұндай активтерді қайта бағалаудан болған залалды қалпына келтіретін бөлікті қоспағанда, активтерді қайта бағалау резерві қорының артуына жатады. Қайта бағалаудан болатын залал оның бұрын активті қайта бағалау резерві қорының құрамында танылған осы актив бойынша оның қайта бағалауын тікелей кемітетін бөлігін қоспағанда пайда немесе залал құрамында танылады.

Активтің қайта бағаланған теңгерімдік құны негізінде есептелген амортизация мен активтің бастапқы құны негізінде есептелген амортизация арасындағы айырмашылық активтерді қайта бағалау резервінен жыл сайын бөлінбеген пайдаға ауыстырылады. Сонымен қатар қайта бағалау күніне жинақталған амортизация және құнсыздану активтің жалпы теңгерімдік құнын бір мезгілде азайта отырып алынып тасталады және одан кейін таза сома активтің қайта бағаланған құнына дейін жете бағаланады. Актив шығарылған кезде нақты шығарылатын активке жататын қайта бағалау резерві бөлінбейтін пайдаға көшіріледі.

Негізгі құралдардың құнына капиталдандыру белгісі орындалатын жабдықтар бөліктерін ауыстыру құны және ұзақ мерзімді құрылыс жобалары бойынша қарыз жөніндегі шығындар кіреді. Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың маңызды құраушыларын ауыстыру қажет болған жағдайда, Компания осындай құраушыларды өздеріне сәйкес дербес пайдалы қолдану мерзімдері бар жеке активтер ретінде таниды.

Солай сияқты басты техникалық тексеріс кезіндегі шығыстардың тану критерийлері болса, жабдықтарды ауыстыру ретінде негізгі құралдардың теңгерімдік құны бойынша танылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге арналған өзге барлық шығын пайда немесе залал құрамында танылады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****3.6 Негізгі құралдар (жалғасы)**

Актив пайдаланылғаннан кейін оны пайдаланудан шығару бойынша күтілетін шығындардың келтірілген бағасы келешек шығындарға резервті тану критерийлері орындалатын болса, тиісті активтің бастапқы бағасына қосылады. Активтерді пайдаланудан шығару және жерлерді қайта өңдеу бойынша танылған резерв туралы толық ақпарат 4,24 ескертпелерде көрсетілген.

Амортизация желілік әдіспен активтерді пайдалы қолданудың бағалау мерзімі ішінде келесі түрде есептеледі:

	Жылдар
Ғимараттар мен құрылыс	5-50
Машиналар мен жабдық	3-30
Құбырлар жүйесі	15-30
Өзге де көлік активтері	5-12
Өзге де	2-10

Компанияның Есеп саясатына сәйкес технологиялық мұнай, аяқталмаған құрылыс және жер амортизацияланбайды.

Бұрын танылған негізгі құралдарды немесе олардың маңызды құрауыштарын тануды доғару олар шығарылған кезде немесе егер келешекте осы активті пайдаланудан немесе шығарудан экономикалық тиімділік алу күтілмеген жағдайда болады. Активті тануды тоқтату нәтижесінде туындайтын кіріс немесе шығыс (активтің шығуынан және теңгерімдік құнынан болатын таза түсімдер арасындағы айырмашылық ретінде есептелген) активті тану доғарылған есепті жыл үшін пайдаға және залалға кіргізіледі.

Таратылу құны, активтерді пайдалы қолдану мерзімі және негізгі құралдардың амортизациялау әдістері әрбір жылдық есепті кезеңнің аяғында талданады және қажетіне қарай келешекті негізде түзетіледі.

3.7 Материалдық емес активтер

Жеке сатып алынған материалдық емес активтер бастапқы танылған кезде бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесі біріктіру кезінде сатып алынған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күніндегі әділ құны болып табылады. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған жинақталған залалды шегергенде (олар болған ретте) бастапқы құны бойынша есептеледі. Компания ішінде жүргізілген материалдық емес активтер өнім әзірлеуге арналған капиталдандырылған шығындарды қоспағанда, капиталдандырылмайды және тиісінше шығыс туындаған есепті кезең үшін пайда мен залал құрамында көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қолдану мерзімі шектеулі.

Пайдалы қолдану шектеулі мерзімі бар материалдық емес активтер осы мерзім ішінде амортизацияланады және егер осы материалдық емес активтің құнсыздану белгілері болса, құнсыздану мәніне бағаланады. Амортизация активтер қызметінің бағаланған пайдалы мерзімі үшін тік желілік әдіс негізінде есептеледі. Материалдық емес активтер негізінен жеті-он жыл ішінде амортизацияланады. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес актив үшін амортизацияны есептеу кезеңі мен әдісі кем дегенде әр есепті кезеңнің аяғында қайта қаралады. Активке кіргізілген келешек экономикалық тиімділікті пайдалы қолданудың болжалды мерзімінің немесе тұтынудың болжалды құрылымының өзгерісі тиісінше амортизация кезеңін немесе есептеу әдісін өзгертеді және есепке алу бағаларының өзгерісі ретінде ескеріледі.

Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтің амортизациясына арналған шығындар жиынтық кіріс туралы есепте материалдық емес активтер қызметіне сәйкес шығыстар санатында танылады.

Материалдық емес активтерді танудың тоқтатылуынан болатын кіріс немесе шығыс активтің шығуынан болатын таза түсім және активтің теңгерімдік құны арасындағы айырмашылық ретінде өлшенеді және осы активті тану тоқтатылған кездегі жиынтық кіріс туралы есепте танылады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.8 Қаржы емес активтердің құнсыздануы**

Әрбір есепті күнге Компания активтің мүмкін болатын құнсыздану белгілері болуын айқындайды. Егер осындай белгілер орын алса немесе егер активті құнсыздануға жыл сайынғы тексеру талап етілсе, Компания активтің өтеу құнына бағалау жүргізеді. Активтің немесе ақша ағынын туындатушы бөлімше (бұдан әрі – ААТБ) өтеу құны – мына шамалардың ең үлкені: сатуға арналған шығындарды шегергенде активтің (ААТБ) әділ құны және активті (ААТБ) пайдалану құндылығы.

Актив негізінен басқа активтер немесе активтер тобы тудыратын ағындарға тәуелсіз ақша қаражаты ағындарын тудырмайтын жағдайларды қоспағанда, өтеу құны жеке актив үшін айқындалады. Егер активтің немесе ААТБ-ның теңгерімдік құны оның өтеу құнынан артып кетсе, актив құнсызданған деп саналады және өтеу құнына дейін есептен шығарылады. Пайдалану құндылығын бағалау кезінде келешек ақша ағындары активке тән ақшаның және тәуекелдің уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салғанға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконтталады.

Сатуға арналған шығындарды шегергенде әділ құнын анықтау кезінде жуық арадағы нарықтық мәмілелер ескеріледі (егер ондайлар орын алса). Олар болмаған ретте бағалаудың тиісті үлгісі қолданылады. Бұл есептер бағалау коэффициенттерімен, акциялардың нарығында еркін айналыстағы бағаларды белгілеумен немесе әділ құнның өзге де қол жетімді көрсеткіштерімен расталады.

Компания құнсыздану сомасын Компанияның жеке активтер жатқызылатын ААТБ үшін дайындалатын нақты жоспарлары және болжау есептерін ескере отырып айқындайды. Бұл жоспарлар мен болжау есептері әдетте бес жылға жасалады. Неғұрлым ұзақ кезеңдер үшін өсудің ұзақ мерзімді қарқыны есептеледі, ол бесінші жылдан кейінгі келешек болжауды ақша ағындарына қатысты қолданылады.

Жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан (қорлардың құнсыздануын қоса есептегенде) болатын залалдар қайта бағалау өзге де жеке жиынтық кіріс құрамында танылған, гудвилді қоспағанда, бұрынғы қайта бағаланған негізгі құралдарды қоспағанда, құнсызданған актив қызметіне сәйкес шығыстар санаты құрамындағы жиынтық кіріс туралы есебінде танылады. Бұл жағдайда құнсызданудан болған залалдар да бұрын жүргізілген қайта бағалау сомасы шегінде өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады.

Әрбір есепті күнге Компания бұрын активтің құнсыздануынан болған деп танылған залалдардың енді жоқ екендігінің немесе қысқарғандығының белгілері бар не жоқ екендігін анықтайды. Егер мұндай белгі бар болса, Компания активтің немесе ААТБ-ның өтелу құнын есептейді. Кейінгі құнсызданудан болған деп танылған залалдардан бері активтің өтеу құнын анықтау үшін қолданылған жорамалдар өзгерілген жағдайда ғана бұрын құнсызданудан болған деп танылған залалдар қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің теңгерімдік құны оның өтеу құнынан асып кетпеуімен, сондай-ақ амортизацияны шегеріп тастағанда теңгерімдік құнынан аспауымен шектелген, бұл актив егер алдыңғы жылдары құнсызданудан болған залал деп танылмаған жағдайда, теңгерімдік құны бойынша танылуы мүмкін. Құнды бұлайша қалпына келтіру актив қайта бағаланған құны бойынша есептелген жағдайларды қоспағанда, пайдалар мен залалдарда танылады. Соңғы жағдайда құнды қалпына келтіру құнның қайта бағалаудан болған өсуі ретінде ескеріледі.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы туралы ақпарат *4,5-ескертпелерде* көрсетілген.

3.9 Қаржы активтері***Бастапқы тану және бағалау***

Қаржылық активтер бастапқы тану кезінен кейін амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтерді жіктеу қаржылық актив бойынша ақша ағыны шартымен көзделген сипаттамаға және осы активтерді басқару үшін Компания қолданатын бизнес-үлгіге байланысты болады. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Компания практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешекті қоспағанда, Компания бастапқыда қаржылық активтерді пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланбайтын қаржылық активтер жағдайында мәміле бойынша шығындар сомасына ұлғайтылған әділ құн бойынша бағалайды.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.9 Қаржы активтері (жалғасы)*****Бастанқы тану және бағалау(жалғасы)***

Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Компания практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешек «Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» ҚЕХС (IFRS) 15 сәйкес айқындалған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

Қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша жіктеу және бағалау үшін бұл активтің шарттық талаптары қарыздың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне «қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер» болып табылатын ақша ағынын алуды қарастыруы қажет. Мұндай бағалау SPPI-тест деп аталады және әр құрал деңгейінде жүзеге асырылады.

Компания қаржылық активтерді басқару үшін қолданатын бизнес-модель ақша ағындарын өндіру мақсатында Компания өзінің қаржылық активтерін басқаратын тәсілді сипаттайды. Бизнес-модель ақша ағыны шартпен көзделген ақша ағынын алу, қаржылық активтерді сату немесе екеуінің де салдары бола алатындығын айқындайды.

Заңнамамен немесе белгілі бір нарықта қабылданған қағидалармен («стандарттық жағдайлардағы» сауда) белгіленетін мерзімде активтерді жеткізуді талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сату бойынша барлық мәмілелер мәміле жасалған күнге, яғни Компания активті сатып алу немесе сату міндеттемесін өзіне алған күнге танылады.

Компанияның қаржылық активтері ақша қаражаттарын, банк салымдарын, сауда және өзге де дебиторлық берешекті және облигацияларға инвестицияны, Ұлттық Банктің Ноталарды, кері репо мәмілелерді қамтиды.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсатында қаржылық активтер төрт санатқа жіктеледі:

- Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- Жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- Тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы ұйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар);
- Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар)

Бұл санат Компания үшін ең орындысы болып табылады. Компания мынандай екі шарт орындалғанда қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша бағалайды:

- Қаржылық активтер шартпен қарастырылған ақша ағынын алу мақсатында ұстап қалу болып табылатын бизнес-модель аясында ұсталынатын; және
- Қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі соманың өтелмеген бөлігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде алуды көздегенде.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер кейін тиімді проценттік мөлшерлеме әдісін пайдаланумен бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залал активті, оның модификациясын тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Компания амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына сауда және өзге де дебиторлық берешекті және кредит мекемелеріндегі құралдарды (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары), Ұлттық Банктің Ноталарды, кері репо мәміле жатқызады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.9 Қаржы активтері (жалғасы)***Тануды тоқтату*

Қаржы активінің (немесе қолданылу ретіне қарай – қаржы активінің бөлігі немесе осындай қаржы активтері тобының бөлігі) тануы доғарылады (яғни Компанияның қаржылық жағдайы туралы жеке есебінен шығарылады), егер:

- Активтен ақша ағынын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Компания активтен ақша ағынын алуға өзінің құқығын берсе не алынатын ақша ағынын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша айтарлықтай кідіртусіз үшінші тарапқа төлеуге өзіне міндеттеме алса; және не (а) Компания активтен болатын барлық тәуекел мен табысты берсе, не (б) Компания активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, бірақ осы активке бақылауды берсе.

Егер Компания активтен ақша ағынын алуға өзінің барлық құқығын берсе не транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығына байланысты тәуекелдер мен табысты сақтап қала алған-алмағанын және, егер сақтап қала алған болса, онда қандай көлемде екендігін бағалайды. Егер Компания активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, сондай-ақ активке бақылауды бермесе, берілген актив Компания берілген активке өзінің қатысуын жалғастыруы дәрежесінде әрі қарай танылады.

Бұл жағдайда Компания сонымен қатар тиісті міндеттемені таниды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Компания сақтаған құқық пен міндеттемені көрсететін негізде бағаланады. Берілген активке кепілдік нысанындағы жалғасқан қатысу активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Компаниядан талап етілуі мүмкін төлемнің ең жоғары сомасы өлшемдердің ең кішісі бойынша танылады.

3.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы

Қаржы активтерінің құнсыздануы туралы толық ақпаратты ашу келесі ескертпелерде берілген:

- Маңызды есепке алу пайымы, бағалау мәндері жорамалдар (4-ескертпе);
- Сауда және өзге де дебиторлық берешек (12-ескертпе);
- Банк салымдары (16-ескертпе);
- Ақша қаражаттары және олардың баламалары, кері репо мәмілері (17-ескертпе);
- Ұлттық Банктің Ноталары (15-ескертпе).

Компания пайда немесе шығын арқылы әділ құнмен бағаланбаған барлық қарыздар мен басқа да борыштық қаржылық активтер бойынша күтілетін несиелік шығындардың (КНШ) бағалау резервін көрсетеді. КНШ келісімшарт бойынша ұйымға тиесілі күтілетін ақша ағыны мен Компаниямен алынатын барлық ақша ағындарының арасындағы айырма ретінде есептеледі. КНШ кредиттік рейтингісімен ұқсас құрал үшін бастапқы тиімді проценттік мөлшерлемеге тең келетін мөлшерлеме бойынша дисконтталады.

КНШ екі кезеңде танылады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғаймаған қаржы құралдары үшін келесі 12 ай ішінде (12 айлық КНШ) дефолт салдарынан пайда болуы күтілетін несиелік шығындарға қатысты шығындар үшін бағалық резерв жасалады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғайған қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзіміне қарамастан осы қаржы құралының қалған қолдану мерзімінің ішінде күтілетін несиелік шығындарға қатысты (барлық мерзімге КНШ) залалдар үшін бағалық резерв жасалады.

Компания шарт бойынша сауда дебиторлық берешектер мен активтерге қатысты КНШ-ты есептеген кезде жеңіл тәсіл қолданады. Яғни, Компания несиелік тәуекелдің өзгеруін бақыламайды, оның орнына барлық мерзімге КНШ-ға тең сомада шығындар үшін әр есептік күнге бағалау резервін мойындайды. Компания несиелік шығындардың пайда болуындағы бұрынғы тәжірибені ескеріп дайындалған, қарыз алушы үшін өзгеше факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отыра түзетілген бағалау резервінің үлгісін қолданды.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары), кері репо мәмілелері және Ұлттық Банктің Ноталарға қатысты Компания 12 айлық кезең ішінде КНШ есептеді. 12 айлық КНШ – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын КНШ білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған залал резерві барлық мерзім ішінде КНШ-қа тең сомада бағаланады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы (жалғасы)**

Компания, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, несиелік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Компания, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Компанияның қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Компания келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады.

3.11 Қаржылық міндеттемелер*Бастапқы тану және бағалау*

Қаржылық міндеттемелер бастапқыда олармен мәміле бойынша тікелей байланысты шығындар шегеріліп (сауда және өзге де кредиторлық берешек жағдайында) әділ құны бойынша танылады.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсаттары үшін қаржылық міндеттемелер мынадай санаттарға жіктеледі:

- пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер;
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер

Бұл санат Компания үшін ең маңызды болып табылады. Бастапқы танудан кейін мұндай міндеттемелер тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, амортизацияланған құн бойынша бағаланады. Осындай қаржылық міндеттемелер бойынша пайда мен залал тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып амортизация есептелуіне қарай пайда немесе залал құрамында танылады. Амортизацияланған құн сатып алу кезіндегі дисконттарды немесе сыйлықақыларды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссияларды немесе шығындарды ескере отырып есептеледі. Тиімді пайыздық мөлшерлеменің амортизациясы пайда немесе залал туралы есепте қаржылық шығындардың құрамына кіреді.

Компания осы санатқа сауда және өзге де кредиторлық берешек, жалдау міндеттемелерін жатқызады.

Тануды доғару

Егер міндеттеме өтелген, жойылған немесе оның қолданылу мерзімі біткен болса, қаржылық міндеттеменің тануы доғарылады.

Егер бар қаржылық міндеттеме елеулі айырмашылығы бар шарттарда сол кредитордың алдында басқа міндеттемемен ауыстырылатын болса немесе егер бар міндеттеменің шарттары елеулі өзгерсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерту бастапқы міндеттемені тануды доғару және жаңа міндеттемені тану ретінде ескеріледі, ал олардың теңгерімдік құнындағы айырма жиынтық кіріс туралы жеке есепте кіріс немесе шығыс ретінде ескеріледі.

3.12 Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алуға, ал қаржылық жағдай туралы жеке есепте берілген таза сома ұсынуға болады егер қазіргі кезде заңды қорғаумен қамтамасыз етілген танылған сомаларды өзара есепке алуға құқық болған кезде, сондай-ақ таза негізде есеп айырысуға не активтерді өткізіп, сонымен бір мезгілде міндеттемелерді өтеуге ниет болғанда жүзеге асырылады.

3.13 Қорлар

Қорлар екі өлшемнің ең азы бойынша бағаланады: бастапқы сатып алу құны және өткізудің таза құны.

Қорлардың бастапқы құны қорларды орнына жеткізумен және оларды ағымдағы күйге келтірумен байланысты күнделікті қызмет барысында шеккен барлық шығынды өзіне қамтиды.

Сатудың таза мүмкін құны өндірісті аяқтауға арналған есепті шығыстар мен өткізуге кеткен есепті шығындарын шегеріп тастап, кәдімгі күнделікті қызмет барысында сатудың есепті бағасы ретінде анықталады.

Қорлардың өзіндік құны ФИФО әдісін пайдалану арқылы айқындалады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****3.14 Ақша қаражаттары және олардың баламалары**

Қаржы жағдайы туралы жеке есепте ақша қаражаттары және олардың баламалары кассадағы қолма-қол ақшаны, банктердегі ақша қаражаттарын, қысқа мерзімді банк салымдары, өтеудің бастапқы мерзімі үш айдан аспайтын басқа да қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестицияларды (кері репо мәмілерді) қамтиды.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы жеке есептің мақсаттары үшін ақша қаражаттары және олардың баламалары өтелмеген банкілік овердрафтарды шегеріп тастағанда, жоғарыдағы анықтамаға сай, ақша қаражаттарынан және қысқа мерзімді банк салымдардан және өзге де қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестициалардан тұрады.

3.15 Резервтер

Егер Компанияның өткен оқиға нәтижесінде пайда болған ағымдық міндеттемесі болса (заңды немесе тәжірибеден шыққан); осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайдадан айрылу ықтимал болса және осындай міндеттеме сомасының сенімді бағасын алу мүмкін болса, резервтер танылады. Егер Компания резервтің бір бөлігінің немесе барлығының өтемін алуды болжаса, мысалы, сақтандыру шарты бойынша, өтеу дербес актив ретінде танылады, бірақ тек өтеуді алу күмән туғызбайтын жағдайда. Резервке жататын шығыстар өтеуді шегеріп тастап, пайдалар мен залалдарда көрсетіледі.

Компания активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындарға қатысты резервті таниды. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу шығындары бойынша резервтер есепті ақша ағынын пайдалануды есеп алған міндеттемелерді реттеуге жұмсалатын күтілетін шығындардың дисконтталған бағасы бойынша ескеріледі және тиісті актив бағасының бөлігі ретінде танылады. Ақша ағындары активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконттау әсері пайда болуына қарай шығындар шотына қарайды және жеке жиынтық кіріс туралы есепте қаржы шығындары ретінде танылады.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындар жыл сайын қайта қаралып отырады және қажеттілігіне қарай түзетіледі. Күтілетін болашақ шығындардағы немесе дисконттаудың қолданылатын мөлшерлемесіндегі өзгерістер актив бағасына қосылады немесе алынады (4, 24-ескертіпелер).

3.16 Қызметкерлерге сыйақылар

Компания өз қызметкерлеріне Компания мен өз қызметкерлері арасындағы Ұжымдық шарттарға және Жұмыс істемейтін зейнеткерлер және мүгедектерді әлеуметтік қолдау қағидаларына сәйкес зейнеткерлікке шыққанға дейін де және кейін де ұзақ мерзімді сыйақы ұсынады. Ұжымдық шарттар, аталған қағидалар, зейнеткерлікке шыққанда біржолғы жәрдемақы төлеуді, еңбекке жарамсыздық, мерейтой және қаза болу жағдайында қызметкерлерге материалдық көмек көрсетуді көздейді. Жәрдемақы алу құқығы әдетте қызметкердің зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмысты жалғастыру қажеттігімен байланыстырылады.

Біржолғы жәрдемақыларды төлеу бойынша күтіліп отырған шығыстарды есептеу еңбек қызметі аяқталуы бойынша белгіленген төлемдері бар зейнетақылық жоспарларды есептеу кезінде қолданылатын әдіс бойынша қызметкердің еңбек қызметі ішінде жүзеге асырылады. Белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша сыйақылар ұсыну құны «болжанатын шартты бірлік» әдісін пайдалана отырып айқындалады. Актуарлық пайда мен залал актуарлық болжамдардағы өзгерістердің әсерін де, актуарлық болжамдар мен нақты деректер арасындағы айырмашылықтарға байланысты өткен тәжірибенің әсерін де қамтиды. Басқа өзгерістер ағымдағы қызметтер құнын, бұрынғы қызметтер құнын және кадрлар қысқаруын немесе жасалған есеп айырысуларды қоса алғанда ағымдағы кезеңде танылады.

Зейнетақылық міндеттемелерді есепке алғанда қолданылған аса елеулі болжамдар – бұл дисконт мөлшерлемесі мен өлім-жітімді болжау, болашақ материалдық көмектің өсуі. Дисконт мөлшерлемесі болашақ міндеттемелердің таза келтірілген құнын анықтау үшін қолданылады және әр жылы осындай міндеттемелер бойынша шегерім амортизациясы жиынтық кіріс туралы жеке есепте пайыздық шығыстар ретінде көрсетіледі. Өлім-жітімді және болашақ материалдық көмектің өсуі болжау сыйақы төлеудің болашақ ағынын болжамдау үшін қолданылады, ол сонан соң міндеттемелердің таза келтірілген құнын алу үшін дисконтталады.

Актуарлық пайдалар мен залалдарды қамтитын қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді қайта бағалау нәтижелерін Компания былай көрсетеді:

- Еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылар бойынша өзге де жинақталған кіріс арқылы. Одан кейінгі кезеңдерде қайта бағалау нәтижелері пайдалар мен залалдар құрамында қайта жіктеуге жатпайды;
- Пайда мен залалдар арқылы өзге ұзақ мерзімді сыйақылар.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.16 Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)**

Таза пайыздар белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза-міндеттемелерге қатысты дисконттау ставкасын пайдалана отырып айқындалады. Компания жиынтық кіріс туралы жеке есепте (функция бойынша жіктеле отырып) «Өткізімнің өзіндік құны», «Жалпы және әкімшілік шығыстар» және «Қаржылық шығындар» баптары құрамында белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза-міндеттемелердегі көрсетілген өзгерістерді таниды:

- Қызмет құны, ол өзіне ағымдағы қызмет құнын, өткен кезеңнің қызмет құнын қамтиды;
- Таза пайыздық шығындар немесе кірістер.

Қызметкерлерге берілетін сыйақылар, бір жолғы жәрдемақылардан басқа, еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылардан басқа, басқа ұзақ мерзімді сыйақылар ретінде қарастырылады. Осы сыйақылар бойынша есептелген шығыстар белгіленген зейнетақы жоспарларын есептеу кезінде қолданылатын әдіснаманы пайдалана отырып, қызметкердің еңбек қызметі барысында есептеледі.

Мұндай міндеттемелер жыл сайын тәуелсіз білікті актуарийлер тарапынан бағаланады.

Толығырақ ақпарат 4, 19-ескертпелерде ашылған.

3.17 Түсімді және басқа да кірістерді тану

Сатып алушылармен жасалған келісімшарттардан түсетін түсім тауарлар немесе қызметтерді бақылау сатып алушыға берілсе және Компания осындай тауарлар немесе қызметтерге айырбас құқығын алуды көздейтін өтеміді көрсететін сомада бағаланады.

Компания пайда алуды көздейтін өзі жасаған шарттарды өзі принципал ма әлде агент пе дегенді анықтау мақсатында белгілі бір өлшемдерге сәйкес талдайды.

Компания өз қызметтеріне комиссияны табыс ретінде танитын, Компания агент ретінде қатысатын көліктік экспедициялау шарттарын қоспағанда барлық осындай шарт бойынша (шарт бойынша өзіне міндеттеме алатын негізгі тарап болғандықтан шартпен байланысты пайда мен тәуекелдерді қабылдайды) принципал ретінде әрекет етеді деген қорытындыға келді.

Жеке қаржы есептілігінде Компанияның жалпы түсімді төмендегі түрлер бойынша таниды:

Тасымалдау бойынша қызметтер көрсету

Тасымалдау және ауыстырып құю қызметтерінен алынған кіріс есепті кезеңде тасымалданған мұнай нақты көлемі негізінде қызметтер көрсету кезінде белгілі бір уақыт мерзімінде танылады.

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтер көрсету

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтерден түсетін түсімдер кезең ішінде іске асу арқылы танылады, өйткені сатып алушы Компанияның шарттық міндеттемелерін орындау барысында бір мезгілде тиімділікті алады және тұтынады.

Басқа да қызметтерді көрсету

Басқа да қызметтерді көрсетуден алынған кірістер оларды көрсету кезінде танылады.

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын барлық қаржы құралы және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, сондай-ақ өзге де жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын пайыздық кіріс немесе залал тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып танылады.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржы құралының болжалды пайдалану мерзімі бойына немесе егер бұл орынды болса қаржы активінің немесе міндеттемесінің таза теңгерімдік құнына дейінгі ұзақтығы кемдеу кезеңіне күтілетін келешек төлемдерді немесе ақша қаражатының түсімін дәл дисконттайтын мөлшерлеме. Пайыздық кіріс жеке жиынтық кіріс туралы есепте қаржыландырудан алынған табыс ретінде көрсетіледі.

Дивидендтер

Дивидендтерден алынған кіріс Компанияның төлемді алуға құқығы белгіленгенде танылады (дивидендтер бекітілген күнге).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.17 Түсімді және басқа да кірістерді тану (жалғасы)**

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс «айда немесе төле» шартында мұнай тасымалдау қызметтерін көрсетуге арналған шарттарға сәйкес танылады.

15 ҚЕХС (IFRS) қолдану кезінде Компания келесіні назарға алады:

Ауыспалы өтеу

15 ҚЕХС (IFRS) түсімнің көтеріңкі сомасын тануды болдырмау үшін есептік ауыспалы өтеуді шектеуді талап етеді.

Жеңілдіктердің, несиелердің, баға шегерімінің, ынталандырмалардың, нәтижелер үшін бонустардың немесе басқа ұқсас баптардың жоқтығына байланысты сатып алушыларымен жасалған шарттарда өтеудің ауыспалы бөлігі жоқ. Бұл жаңарту түсімді тануға әсер етпейді.

Принципал немесе агент рөлі

15 ҚЕХС (IFRS) сәйкес, Компания ескерілген тауарды немесе қызметті олар сатып алушыға/қызметтердің тапсырыс берушінің сатып алушысына тапсырылғанға дейін бақылайтындығын бағалауы қажет.

Компания түсім алуды көздейтін барлық шарттар бойынша принципал ретінде болатынын анықтады (себебі ол уәделескен қызметті оны тапсырыс берушінің немес тапсырыс берушінің сатып алушысының қабылдауына дейін бақылайды), тек көлік экспедиторлық қызметтерін көрсету бойынша шарттарды қоспағанда, онда Компания қызметтерді сатып алушының қабылдағанына дейін оны бақыламайтынын анықтады. Демек, ол көлік жөнелту қызметтерін көрсету шарттары бойынша принципал емес, агент болып табылады.

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер келісімшарт бойынша міндеттемелер болып табылады. Келісімшарт бойынша міндеттемелер – бұл сатып алушыдан алынған өтемақы үшін Компанияның сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізу міндеттемесі. Егер Компания сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізуден бұрын, сатып алушы өтемақыны төлесе, төлем жасалу кезінде немесе төлем төленуге тиіс болған кезде келісімшарт міндеттемесі танылады (қайсысы бұрын болатынына қарай). Компания шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаған кезде, келісімшарт міндеттемелері түсім ретінде танылады.

15 ҚЕХС-ке (IFRS) сәйкес Компания келісімшарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттерінің бар болуын бағалау тиіс.

Компания сатып алушылардан қысқа мерзімді алғытөлемдер алады. Олар сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер құрамында көрсетіледі. Компания уәделескен қызметтерді сатып алушыларға беру уақытының аралығы мен сатып алушының осындай қызметтерді төлеу мезеті салыстырмалы түрде қысқа деп анықтады. Сонымен, Компания бұл шарттарда қаржыландырудың елеулі компоненті жоқ деген қорытындыға келді.

Жеке қаржылық есептілігіне қойылатын талаптарға сәйкес Компания сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша мойындалған, экономикалық факторлар түсім мен ақша ағынының пайда болу сипатына, көлеміне, мерзімдеріне және тұрлаусыздығына қалай әсер ететінін көрсететін санаттар бойынша түсім туралы ақпараттың егжей-тегжей талдады. Егжей-тегжей түсім туралы ақпаратты ашып көрсету *26-ескертпеде* қарастырылған.

Тану мен бағалауға 15 ҚЕХС (IFRS) талаптары қаржы емес активтердің (мысалы, негізгі құралдар мен материалдық емес активтер объектілерінің) шығуынан, егер осындай шығу қалыпты қызметтің нәтижесі болмаған жағдайда, пайдалар мен залаларды тануға әрі бағалауға қатысты қолданылады. Бұл өзгерістер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.18 Салықтар***Ағымдағы табыс салығы*

Ағымдағы табыс салығы бойынша активтер және міндеттемелер салық органдарынан өтелуге немесе салық органдарына төлеуге болжанып отырған сома бойынша бағаланады.

Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері және салық заңнамасы бұл есепті күнге Компания өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын кірісті алатын Қазақстан Республикасында қабылданған мөлшерлемелер мен заңнама.

Тікелей меншік капиталда танылған баптарға жататын ағымдағы табыс салығы жиынтық кіріс және залалда емес, меншік капитал құрамында танылады. Компания басшылығы салық декларацияларында көрсетілген көрсеткіштерді бағалауды мезгіл-мезгіл жүзеге асырады, тиісті салық заңнамасы оларға қатысты әртүрлі түсінілуі мүмкін, сөйтіп қажет болуына қарай резервтер жасалады.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық есепті күнге активтер мен міндеттемелердің салық базасы және олардың қаржылық есептілігі үшін теңгерімдік құны арасындағы уақыт айырмасын анықтау арқылы міндеттемелер әдісімен есепті күнге есептеледі.

Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері барлық салық салынатын уақыт айырмалары бойынша мына жағдайларды қоспағанда танылады:

- Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі гудвилді, активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде, бизнесті біріктіру емес мәмілелер барысында пайда болады және операцияларды жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға әсер етпейді;
- Еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты салық салынатын уақыт айырмашылықтарына қатысты егер уақыт айырмасының уақыттың азайып бөлінуін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмасы таяу болашақта азаймайтындығына елеулі мүмкіндік бар болса.

Кейінге қалдырылған салық активтері барлық шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары бойынша салық салынатын пайда бар дәрежеде танылады, оған қарсы шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары мына жағдайларды қоспағанда есептелуі мүмкін:

- Шегерілетін уақыт айырмасына жататын кейінге қалдырылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан тумаған болса және ол операцияны жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде туындаса;
- Еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты шегерілетін уақыт айырмаларына қатысты салық активтері таяу болашақта уақыт айырмашылықтары пайдаланылуы және салық салынатын пайда болуы мүмкін екендігі елеулі бар дәреже ғана танылады, уақыт айырмашылықтары оған қарсы пайдаланылуы мүмкін.

Кейінге қалдырылған салық активтерінің теңгерімдік құны әрбір есепті күнге қайта қаралады және кейінге қалдырылған салық активтерінің барлығы немесе бір бөлігі жеткілікті салық салынатын пайда деңгейінде кемітіледі. Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта қаралады және келешек салық салынатын пайда кейінге қалдырылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік беруі елеулі мүмкіндігі пайда болатын дәрежеде танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері және міндеттемелер есепті күнге жағдай бойынша қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған активтер өткізілген, ал міндеттеме өтелген есепті жылы қолданылуы мүмкін салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) бойынша бағаланады.

Пайда немесе залал құрамында танылмаған баптарға жататын кейінге қалдырылған салық та пайда немесе залал құрамында танылмайды. Кейінге қалдырылған салықтар баптары олардың негізінде жатқан операцияларға сәйкес басқа жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншік капитал құрамында танылады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****3.18 Салықтар (жалғасы)**

Кейінге қалдырылған салық (жалғасы)

Кейінге қалдырылған салық активтері және кейінге қалдырылған салық міндеттемелері егер ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерін есепке алудың заңдық бекітілген құқығы бар болса және кейінге қалдырылған салықтар сол бір салық салынатын компанияға және салық органына жататын болса, бір-біріне қарама-қарсы есепке алынады.

Қосылған құн салығы (ҚҚС)

Салық органдары нетто-негізде сату және сатып алу бойынша ҚҚС-ты өтеуге мүмкіндік береді. Өтеуге арналған ҚҚС ішкі нарықтағы сату бойынша ҚҚС шегерілген ішкі нарықтағы сатып алу бойынша ҚҚС болып табылады. Экспортқа сатудың нөлдік мөлшерлемесі бар.

Түсім, шығыстар мен активтер активтерді немесе қызметтерді сатып алу бойынша пайда болған ҚҚС-ты салық органдары өтейтін жағдайларды қоспағанда, ҚҚС сомасы шегеріліп, танылады; бұл жағдайда ҚҚС тиісінше активті сатып алу шығыстарының бір бөлігі немесе шығыстар бабының бір бөлігі ретінде танылады.

Салық заңнамасы ҚҚС бойынша бюджетпен таза негізде есеп айырысу жүргізуге рұқсат етеді. Тиісінше, есепті күнге есеп айырысу жүргізілмеген сату және сатып алу бойынша ҚҚС қаржылық жағдай туралы есепте таза негізде көрсетіледі.

Салық заңнамасының және Компания қызметінің ерекшелігіне қарай өтеуге жататын ҚҚС-тың белгілі бір бөлігі кейінгі жылдарға ауыстырылуы мүмкін. ҚҚС-тың мұндай бөлігі ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі, құнсыздану мәніне бағаланады және бар ААТБ бөлінген жеке актив ретінде қаралады.

Дебиторлық және кредиторлық берешек ҚҚС сомасы есебімен көрсетіледі.

Салық органы өтейтін немесе оған төленетін ҚҚС-тың таза сомасы өтелетін ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем, сондай-ақ жеке қаржылық жағдай туралы жеке есепте көрінетін төлеуге жататын өзге де салықтар құрамына кіргізіледі.

3.19 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары

Қабылданған есеп жүргізу саясаты 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне кірген төменде келтірілген жаңа немесе қайта қаралған стандарттарды қоспағанда алдыңғы есеп беру жылында қолданылған есеп жүргізу саясатына сәйкес келеді.

Жаңа стандарттар, түсіндірмелер және қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түзетулер

Кейбір стандарттар мен түзетулер алғаш рет 2023 жылы қолданылды. Әрбір жаңа стандарттың/түзетудің сипаты мен әсері төменде сипатталған:

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары» тану және бағалау, ұсыну және ақпаратты ашу мәселелерін қарастыратын сақтандыру шарттары үшін қаржылық есептіліктің жаңа кешенді стандарты. 17 ХҚЕС (IFRS) 4 ХҚЕС-тің (IFRS) «Сақтандыру шарттары» орнына келеді. 17 ХҚЕС (IFRS) сақтандыру шарттарының барлық түрлеріне (яғни өмірді сақтандыру және өмірді сақтандырудан, тікелей сақтандырудан және қайта сақтандырудан басқа сақтандыру шарттарына), сондай-ақ дискрециялық қатысу талаптары бар белгілі бір кепілдіктер мен қаржы құралдарына қолданылады. Қолдану аясынан бірнеше ерекшеліктер бар. 17 ХҚЕС (IFRS) негізгі мақсаты сақтандырушылар үшін тиімдірек және дәйекті болып табылатын сақтандыру шарттарын есепке алу моделін ұсыну болып табылады. 17 ХҚЕС (IFRS) негізінде келесілермен толықтырылған жалпы модель жатыр:

- Тікелей қатысу шарттары бар сақтандыру шарттары үшін белгілі бір модификациялар (ауыспалы сыйақы әдісі);
- Жеңілдетілген тәсіл (сыйлықақыны бөлуге негізделген тәсіл) негізінен қысқа мерзімді келісімшарттар үшін.

Бұл түзету Компанияның жеке қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.19 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)*****Компания алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)******8 ХҚЕС-ке (IAS) - «Бухгалтерлік бағалауды анықтау» түзетулер***

8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер бухгалтерлік есептегі өзгерістер мен есеп саясатындағы өзгерістер мен қателерді түзету арасындағы айырмашылықты түсіндіреді. Сонымен қатар, құжат ұйымдардың бухгалтерлік есепті әзірлеу үшін өлшеу әдістері мен бастапқы деректерді қалай қолданатынын түсіндіреді.

Бұл түзету Компанияның жеке қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

1 ХҚЕС-ке (IAS) - «Есеп саясаты туралы ақпаратты ашу» және ХҚЕС қолдану бойынша № 2 Практикалық ұсынымдарға түзетулер

1 ХҚЕС-қа (IAS) және «Маңыздылығы туралы пайымдауларды қалыптастыру» ХҚЕС қолдану бойынша № 2 Практикалық ұсынымдарға түзетулерде ұйымдарға есеп саясаты туралы ақпаратты ашу кезінде маңыздылық туралы пайымдауларды қолдануға көмектесетін нұсқаулар мен мысалдар келтірілген. Түзетулер ұйымдармен есеп саясатының «маңызды ережелерін» ашу талабын есеп саясаты туралы «маңызды ақпаратты» ашу талабына алмастыру арқылы, сондай-ақ есеп саясаттың ақпаратын ашу туралы шешім қабылдау кезінде маңыздылық ұғымын қалай қолдануы керектігі туралы басшылықты қосу арқылы есеп саясаты туралы неғұрлым пайдалы ақпаратты ашуға көмектесуі керек.

Бұл түзетулер Компанияның есеп саясаты туралы ақпаратты ашуына әсер етті, бірақ Компанияның жеке қаржылық есептілігіндегі кез келген баптарды бағалауға, тануға немесе ұсынуға әсер етпеді.

12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер — «Бір операция нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық салу»

«Пайдаға салынатын салықтар» 12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер бастапқы тануға қатысты қолдану аясындағы босатуларды тарылтады, осылайша салық салынатын және шегерілетін уақытша айырмашылықтарға тең әкелетін операцияларға қатысты, мысалы жалдау немесе объектілерді пайдаланудан шығару міндеттемелер жағдайда, енді қолданылмайды.

Бұл түзетулер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер — «Халықаралық салық реформасы — Pillar II үлгілік ережелері»

12 ХҚЕС-ке (IAS) осы түзетулер BEPS ОЭСР жобасы шеңберінде екінші компоненттің (Pillar II) қағидаларын қабылдау нәтижесінде шығарылды және мыналарды көздейді:

- Заңнамаға Pillar II үлгілік ережелерін енгізуге байланысты туындайтын кейінге қалдырылған салықтарды танудан және ашудан міндетті түрде уақытша босату және
- Жаңа заңнамаға жататын ұйымдардың қаржылық есептілігін пайдаланушыларға осы ұйымдарға заңнамада көзделген Pillar II ережелеріне сәйкес, оның ішінде күшіне енгенге дейін табыс салығы қандай әсер ететінін жақсы түсінуге көмектесетін ақпаратты ашуға қойылатын талаптар.

Міндетті уақытша босату өзгерістер енгізілген сәттен бастап дереу қолданылады, бұл ретте оның қолданылуы туралы ақпаратты ашу талап етіледі. Ақпаратты ашуға қойылатын қалған талаптар 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты қолданылады, бірақ 2023 жылғы 31 желтоқсанда немесе осы күнге дейін аяқталатын аралық кезеңдерге қатысты қолданылмайды.

Бұл түзетулер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ, өйткені Компанияның жылдық кірісі 750 миллион еуродан аспайды, осыған байланысты Pillar II типтік ережелері Компанияға қатысты қолданылмайды.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**3.19 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)*****Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар***

Төменде шығарылған, бірақ Компанияның қаржылық есептілігі шығарылған күнге әлі күшіне енбеген жаңа стандарттар, түзетулер мен түсіндірулер келтірілген. Компания осы стандарттарды, түзетулер мен түсіндірулерді, егер қолданылатын болса, олар күшіне енген күннен бастап қолдануға дайын.

16 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер - «Кері жалдау сату операциясы шеңберіндегі жалдау міндеттемесі»

2022 жылдың қыркүйегінде ХҚЕС Кеңесі сатушы-жалға алушының сатушыда сақталатын пайдалану құқығына қатысты кез келген пайда немесе залал сомасын мойындауын болдырмау үшін сатушы-жалға алушы кері жалдау операциясынан туындайтын жалдау міндеттемесін бағалау кезінде пайдаланатын талаптарды нақтылайтын 16 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулерін шығарды.

Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және 16 ХҚЕС (IFRS) бастапқы қолданылу күнінен кейін жасалған кері жалдау сату мәмілелеріне ретроспективті түрде қолданылуы керек. Бұл факт ашылған жағдайда мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Бұл түзетулер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

1 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер - «Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеу»

2020 жылдың қаңтарында және 2022 жылдың қазанында ХҚЕС Кеңесі міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеуге қатысты талаптарды түсіндіретін 1 ХҚЕС-тің (IAS) 69-76-тармақтарына түзетулер шығарды.

Түзетулерде мыналар түсіндіріледі:

- Міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы нені білдіреді;
- Міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы есепті кезеңнің соңында болуы тиіс;
- Міндеттемелерді жіктеуге ұйымның міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығын орындау ықтималдығы әсер етпейді;
- Міндеттеме шарттары оның жіктелуіне әсер етпейді, егер айырбасталатын міндеттемеге енгізілген туынды құралдың өзі үлестік құрал болса.

Сонымен қатар, несиелік келісімге байланысты туындайтын міндеттеме ұзақ мерзімді болып жіктелген және ұйымның осы міндеттемені реттеуді кейінге қалдыру құқығы он екі ай ішінде Болашақ келісімдердің сақталуына байланысты болатын жағдайларда ақпаратты ашу туралы талап енгізілді.

Бұл түзетулер 2024 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді және ретроспективті түрде қолданылады. Бұл түзетулер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

7 ХҚЕС-ке (IAS) және 7 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер - «Жеткізушілерді қаржыландыру туралы келісімдер»

2023 жылдың мамырында Кеңес ХҚЕС (IAS) 7 «Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп» және ХҚЕС (IFRS) 7 «Қаржы құралдары: ақпаратты ашу» түзетулерін шығарды, онда жеткізушілерді қаржыландыру туралы келісімдердің сипаттамалары сипатталған және осындай келісімдер туралы қосымша ақпаратты ашуға қатысты талаптар қамтылған. Ақпаратты ашуға қойылатын талаптар қаржылық есептілікті пайдаланушыларға жеткізушілерді қаржыландыру келісімдерінің ұйымның міндеттемелеріне, оның ақша ағындарына және өтімділік тәуекеліне әсерін түсінуге көмектесуге бағытталған.

Түзетулер 2024 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді. Бұл факт ашылған жағдайда мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі. Бұл түзетулер Компанияның жеке қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР**

Компанияның жеке қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан есепті кезеңнің аяғында есептілікте ұсынылатын түсімдер, шығыстар сомасына, активтерге және міндеттемелерге, сондай-ақ міндеттемелер шарттары туралы ақпаратты ашуға әсер ететін бағалау мәндерін және болжауларды пайымдау мен анықтау енгізуді талап етеді. Алайда осы болжаулар мен бағалау мәндеріне қатысты айқынсыздық келешекте осындай болжаулар мен бағалау қолданылатын активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнын елеулі түзетуді талап етуі мүмкін.

Компанияның тәуекелдерге бейімділігі туралы және белгісіздіктер туралы өзге ақпаратты ашу мына ескертпелерде ұсынылған:

- Қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаты мен саясаты (*36-ескертпе*);
- Сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу (*36-ескертпе*).

Бағалау мәндері және болжаулар

Болашақ туралы негізгі болжаулар және есепті күнге бағалаулардағы айқынсыздықтың басқа да негізгі көздері төменде қаралады, олар келесі қаржы жылы ішінде активтердің теңгерімдік құны мен міндеттемелерге елеулі түзетулердің себебі болуы мүмкін. Компанияның болжаулары мен бағалау мәндері ол жеке қаржылық есептілікті дайындау кезінде оның қолында болған бастапқы деректерге негізделген. Алайда ағымдағы жағдаяттар мен болашаққа қатысты болжаулар нарықтық өзгерістер мен Компания бақылауында емес жағдаяттарға байланысты өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер олардың пайда болуына қарай болжауларда көрініс табады.

Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау

Компания негізгі құралдарды қайта бағаланған күн бойынша жүргізеді. 2022 жылдың ішінде негізгі құралдарды қайта бағалау үшін Компания тәуелсіз кәсіби бағалаушыны жұмысқа тартты.

Әділ құнды бағалау және талдау кезінде Компания қолданатын бағалау әдістері бағаланатын активті ең жақсы және ең тиімді пайдалану тұрғысынан қарастырады. Компания активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану – оларды операциялық қызметте пайдалану болып табылады.

Қазақстан Республикасының қалаларындағы Компанияның тиісті жер учаскелерімен бірге кеңсе ғимараттарының, сондай-ақ көлік құралдарының және өзге де арнайы емес активтердің әділ құнын анықтау үшін пайдаланылған бастапқы деректер әділ құн иерархиясының 2-ші деңгейіне жатады (бағасы белгіленбейтін байқалатын бастапқы деректер).

Компанияның қалған негізгі құралдары арнайы активтерге жатады және олардың әділ құнын анықтау үшін 3-ші деңгейіне жататын деректер (байқалмайтын бастапқы деректер) пайдаланылған.

Компания арнайы активтерді бағалау үшін пайдаланған әдіснама бастапқыда ауыстырудың амортизацияланатын құнын бағалауға негізделген («шығын әдісі»).

Әділ құнын бағалау кезінде бағалаушы Компанияның негізгі құралдарының арнайы объектілерінің экономикалық тозу мөлшерін анықтау үшін кірістер әдісін қолдана отырып, тиісті кірістілікке тест жүргізді. Компанияның негізгі құралдарының өтелетін құны пайдалану құндылығын бағалау жолымен айқындалған. Активтерді пайдалану құны таза айналым капиталының әділ құнына түзетілген бизнес құны ретінде анықталады. Ақша ағындарын болжау Компания басшылығы мақұлдаған бюджетке және Компанияның сәйкесінше 2022 жылға және 2023-2027 жылдарға арналған бизнес-жоспарларына негізделген. Болжамнан кейінгі кезеңдегі ақша ағындары ұзақ мерзімді өсу қарқынын қолдана отырып, болжамды деректерді экстраполяциялау негізінде анықталады. Кіріс әдісін қолдану кезінде келесі негізгі болжамдар жасалды: дисконттау мөлшерлемесі (WACC) 17,07% және өсудің ұзақ мерзімді қарқыны 4%.

Пайдалану құны бойынша алынған нәтижелер амортизацияланған ауыстыру құны бойынша анықталған көрсеткіштерден төмен болды, сондықтан Компанияның тиісті негізгі құралдарының әділ құны ретінде алынды.

2022 жылғы тәуелсіз бағалау нәтижелері бойынша Компанияның негізгі құралдарының (технологиялық мұнайды қоспағанда) теңгерімдік құны 112.070.868 мың теңгеге ұлғайды (*5-ескертпе*). Бұл ретте қайта бағалау резерві арқылы нетто-жете бағалау 124.669.031 мың теңгені құрады, ал шегерім пайда мен залал арқылы 12.598.163 мың теңге мөлшерінде танылды.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау (жалғасы)*

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания әділ құнға талдау жүргізіп, әділ құн иерархиясындағы 2-деңгейге жататын негізгі құралдардың теңгерімдік құны (өтпейтін байқалатын бастапқы деректер) олардың әділ құнына шамамен тең екенін анықтады. Сонымен қатар, құнсыздану белгілерінің болуына байланысты (мұнай айналымының болжамды көлемінің төмендеуі, дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруі (WACC) Компания пайдалану құнын бағалау арқылы негізгі құралдардың өтелетін құнына талдауды жаңартты. Пайдалану құнын анықтау кезінде келесі негізгі болжамдар қолданылды: дисконттау мөлшерлемесі (WACC) 17,43% және ұзақ мерзімді өсу қарқыны 4%.

Талдау нәтижелері бойынша Компания әділ құн иерархиясындағы 3-деңгейге жататын негізгі құралдарының теңгерімдік құны (бақыланбайтын бастапқы деректер) олардың өтелетін құнынан асып кеткенін анықтады. Осылайша, Компания осы негізгі құралдар бойынша жалпы сомасы 12.179.036 мың теңгеге құнсыздануды мойындады, оның ішінде қайта бағалау резерві арқылы 7.638.849 мың теңге және пайда мен залал арқылы 4.540.187 мың теңге танылды (*5-ескертпе*).

Бұдан басқа, 2023 жыл ішінде Компания жекелеген негізгі құралдар бойынша жалпы сомасы 979.515 мың теңгеге, оның ішінде 788.922 мың теңгеге қайта бағалау резерві арқылы және 190.593 мың теңге мөлшерінде пайда мен залал арқылы құнсыздануды мойындады (*5-ескертпе*), өйткені осы негізгі құралдардың теңгерімдік құны олардың өтелетінінен асып түсті.

Пайдалану құндылығын бағалау нәтижелері дисконттау мөлшерлемесінің өзгеруіне және ұзақ мерзімді өсу қарқынына, сондай-ақ ұсынылатын қызметтерді іске асыру көлеміне, ұсынылатын қызметтерге тарифтер деңгейіне, күрделі және ағымдағы шығындар мөлшеріне қатысты болжамдарға сезімтал.

Дисконттау мөлшерлемесін және ұзақ мерзімді өсу қарқынын өзгертуге арналған негізгі құралдар құнының сезімталдығын талдау келесідей:

<i>Миллион теңгемен</i>	Ставкиның (төмендеуі)/өсуі	ААЖБТ Мұнай тасымалдау
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5%	24.027
	+0,5%	(22.264)
Ұзақ мерзімді өсу қарқыны	-0,5%	(16.059)
	+0,5%	17.301

Технологиялық мұнайды қайта бағалау

Технологиялық мұнайды қайта бағалау мұнайдың әділ бағасының ауытқуы айтарлықтай жиі әрі елеулі болатындықтан, әр есеп күніне жүргізіледі. Компанияның технологиялық мұнайы аралық кезеңдердің әр есеп беру күнінде және 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қайта бағаланды.

Технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн сатында 2 деңгейге жатады (бағасы белгіленбейтін байқалатын бастапқы деректер).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Технологиялық мұнайды қайта бағалау*

Компания басшылығы технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтау кезінде келесі пайымдауларды назарға алды:

- Технологиялық мұнай құбырды пайдалану үдерісінің ажырағысыз бөлігі, онсыз тасымалдау мүмкін емес және тиісінше бағалау нысаны мамандандырылған актив болып табылады;
- Технологиялық мұнай ТМРК қойған шектеулер нәтижесінде сатыла да және өзгелей түрде пайдаланыла да алмайды;
- ТМРК және Қазақстан Республикасының Үкіметі елдегі жалпы баға индексіне тарифтердің жағымсыз әсерінің алдын алу үшін оларды мұқият қадағалап отырады (экспорт үшін және Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттің тарифтарын қоспағанда), және тиісінше егер мұнай халықаралық нарық бағасы бойынша бағаланған болса, оның құнын өтеуге мүмкіндік бермейтін деңгейде белгіленуі мүмкін;
- Және егер Компанияға құбырдың жаңа бөліктерін толтыру үшін қосымша мұнай сатып алу қажет болса, онда мұнай өндіруші ұйымдар Компанияның талабы бойынша Компанияның магистралдық құбыр жүйесін толтыру үшін мұнай жеткізу деген тасымалдау келісім-шарттарының талаптарын қолданатын болады;
- Мұнай өндіруші ұйымдар үшін ішкі баға немесе ҚМГ тобының мұнай зауыттарына жеткізілетін толлингтік мұнай бағасы қолданылады.

Осы факторлардың бәрін ескере отырып, 2023 жылғы 31 желтоқсанға Компанияның технологиялық мұнайының әділ құны бір тонна үшін 84.524 теңге бағасы ретінде анықталды (2022 жылғы 31 желтоқсанға: бір тонна үшін 84.050 теңге). Мұнайдың әділ құнының өзгеруінен болған өзге де жиынтық кіріс 2022 жылы 1.262.334 мың теңгені (2022 жылы: 19.423.763 мың теңге) құрады.

Бұдан басқа, 2023 жылы 3.980.489 мың теңге (2022 жыл: 3.229.453 мың теңге) сомасында артық мұнайды қайта бағалаудан түскен өзге де жиынтық кіріс, сондай-ақ есептен шығарудан болған 7.717 мың теңге (2022 жыл: 282.934 мың теңге) сомасында залал танылды. 2023 жылы қайта бағалаудың нәтижесінде өзге де жиынтық кіріс 5.242.823 мың теңгені құрады (2022 жылы: өзге де жиынтық кіріс 22.653.216 мың теңге) (*5-ескерпне*).

2023 жылғы 31 желтоқсанға құбырдағы мұнай көлемі 2.710 мың тоннаны құрады (2022 жылғы 31 желтоқсан: 2.663 мың тонна). 2023 жылдың соңына жүргізілген түгендеу нәтижесі бойынша 47.093 тонна көлемінде (2022 жылы: 38.423 тонна) артық мұнай танылды.

Ениілес ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялардың құнсыздануы

2023 жылғы 31 желтоқсандағы құнсыздану белгілеріне байланысты Компания Магистральды Суазғысына инвестициялардың теңгерімдік құнының өтелетін сомасынан асып кеткен 782.842 мың теңге (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 3.842.224 мың теңге) инвестициялардың құнсыздануын мойындады (*8-ескерпне*). 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша БМТ, РТЛ, ККТ және МұнайТас-қа салынған инвестициялардың құнсыздану белгілері жоқ.

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет мерзімі

Компания негізгі құралдар қызметінің қалған пайдалы мерзімін ең әрі дегенде әрбір қаржы жылының соңына бағалайды және егер күтілетіні бұрынғы бағалаудан өзгеше болса, өзгерістер 8 ҚЕХС (IAS) «Есеп жүргізу саясаты, есептеу бағаларындағы өзгерістер мен қателіктерге» сәйкес есептеу бағаларындағы өзгерістер ретінде ескеріледі.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

Есепті күнгі жағдай бойынша резервтер сомасы төменде берілген міндеттемені орындаудың күтілетін мерзімін, инфляция мөлшерлемесін және есепті кезеңнің аяғына дисконт мөлшерлемесін пайдалана отырып белгіленді:

<i>Пайыз ретінде</i>	2023 жыл	2022 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	8,77%	10,46%
Инфляция мөлшерлемесі	4,75%	6,23%
Міндеттемені орындаудың мерзімі	11 жыл	12 жыл

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Компания есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге арналған резервтің теңгерімдік құны 45.648.971 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 40.664.979 мың теңге) және мұнай құбырлары, мұнай айдау станциялары (МАС) және полигондар бойынша тиісті резервтерді қамтиды (24-ескертеме).

Мұнай құбырлары бойынша резервтер

2012 жылғы 4 шілдеде күшіне енген «Магистралдық құбыр туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Компанияның пайдалану аяқталғаннан кейін магистралдық құбырды (мұнай құбырын) жою және бұдан әрі қоршаған ортаны қалпына келтіру, соның ішінде жерді қайта өңдеу жөнінде іс-шаралар жүргізу бойынша заңды міндеттемесі бар. Құбырлардың пайдалы қолдану мерзімі біткенде ауыстыруға байланысты, жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме іс-шаралары жүргізіледі.

Құбырларды жою және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемеге резерв Компания есептеген Қазақстан Республикасында қолданылатын техникалық ережелер мен нормаларға сәйкес бөлшектеу және жерді қалпына келтіру бойынша жұмыстарды жүргізу құнының негізінде бағаланады.

МАС бойынша резервтер

Қазақстан Республикасының Экологиялық Кодексіне енгізілген өзгерістерге сәйкес, қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану тоқтатылғаннан кейін объектілердің операторлары (меншік иелері) Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз етуге міндетті. Қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану салдарын жою шеңберінде Қазақстан Республикасының жер заңнамасында көзделген тәртіпшен жер учаскелерін адамдардың қауіпсіздігін және (немесе) денсаулығын, қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз ететін және оларды нысаналы мақсаты бойынша одан әрі пайдалануға жарамды жай-күйге келтіру жөнінде жұмыстар жүргізілуге тиіс. Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес Компанияның объектілері қоршаған ортаға орташа теріс әсер ететін II санатқа жатады. Тиісінше, Компания 2022 жылы МАС жерлерін пайдаланудан шығару және рекультивациялау бойынша қосымша резерв құрды.

Полигондар бойынша резервтер

Полигондар бойынша резервтер 2013 жылы Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес құрылды.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме (жалғасы)

Полигондар бойынша резервтер (жалғасы)

Залалды жою кезіндегі шығындарды бағалау табиғатты қорғау талаптарындағы және заңнаманы түсіндірудегі әлеуетті өзгерістерге ұшырайды. Сондай-ақ, мұндай шығындарды бағалау кезіндегі айқынсыздықтар балама таңдаулардағы, бұзылған жерлерді жою мен қайта қалпына келтіру әдістеріндегі, дисконт деңгейлері мен инфляция мөлшерлемесіндегі және осы міндеттеме күшіне енетін кезеңдегі әлеуетті өзгерістерді қамтиды.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің маңызды болжамдарының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндетемелердің (төмендеуі)/өсуі
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	2.358.603 (2.232.013)
Инфляция мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	(2.325.923) 2.439.635

Жеткізушілерге берілген алғытөлемдердің құнсыздануы бойынша резервтер

Компания жеткізушілерге берілген ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді алғытөлемдердің құнсыздануына қатысты резервтерді мойындады. Резервті бағалау кезінде мердігерлердің қызметіндегі бұрынғы және күтілетін нәтижелер есепке алынды. Экономикадағы, саладағы және нақты сипаттамалардың өзгерістері жеке қаржы есептілігінде ескерілген резервтерге әсер етуі мүмкін.

2023 және 202 жылдардағы 31 желтоқсанда осы резервтер 53.258 мың теңге сомасында қалыптасты (10 ескертпе).

Қаржылық активтер бойынша резервтер

Компания дебиторлық берешек және кредиттік мекемелердегі қаражаттар (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары), кері репо мәмілелері, Ұлттық Банктің Ноталары бойынша күтілетін несиелік шығындарға резервтерді құрайды.

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындарды бағалау кезінде Компания стандартта көзделген жеңілдетілген тәсілді қолданды және күтілетін несиелік шығындарды аталған қаржы құралдарының бүкіл қызмет ету мерзімі ішінде есептеді. Компания қарыз алушыларға тән факторларға және жалпы экономикалық жағдайларға түзетілген несиелік залалдарды өтеу тәжірибесін ескере отырып дайындалған бағалау резервтер моделін пайдаланды.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары), кері репо мәмілелерге, Ұлттық Банктің Ноталарына қатысты Компания 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық несиелік залалдар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының кредиттік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тең сомада бағаланады.

Компания, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Компания, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Компанияның қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Компания келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады.

Сонымен, 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсанда күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтер 726.338 мың теңге және 885.399 мың теңге көлемінде қалыптастырылды (12, 16, 17-ескертпелер). Экономикадағы, саладағы және нақты сипаттамалардың өзгерістері жеке қаржылық есептілігінде ескерілген резервтерге әсер етуі мүмкін.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Салықтар бойынша резервтер*

Күрделі салық заңнамасын түсіндіруге, салық заңнамасындағы өзгерістерге, сондай-ақ келешекте салық салынылатын кірістерді алу мерзімі мен сомаларына қатысты айқындық жоқ. Шарттық қатынастардың ұзақ мерзімді сипатының күрделілігін ескергенде, нақты нәтижелер мен қабылданып рұқсат етілген нәтижелер арасында пайда болған айырма немесе мұндай рұқсат етілген нәтижелердің болашақтағы өзгеруі пайда салығы бойынша шығыстар немесе кірістер сомасы есептілігінде көрсетілген болашақ түзетулерге әкелуі мүмкін.

Негізделген болжауларға сүйене отырып, Компания салық органдары жүргізген салық тексеруінен болуы мүмкін салдарына арнап резерв жасайды. Осындай резервтердің мөлшері түрлі факторларға, мысалы, алдыңғы тексерулердің және салық заңнамасын салық төлеуші компанияның және тиісті салық органының түсіндіруіне тәуелді болады. Талдаудағы мұндай айырмашылықтар мемлекеттегі басымды жағдайға байланысты көптеген сұрақтар туындайды.

Кейінге қалдырылған салық активтер

Кейінге қалдырылған салық активтер шегерілетін уақытша айырмашылықтар, пайдаланылмаған салық залалдары және салық жеңілдіктері бойынша оған қарағанда салық залалдары есептелуі мүмкін салық салынылатын пайда алу мүмкін болатын мөлшерде танылады.

Болашақ салық салынылатын пайданы алудың ықтимал мерзімі мен мөлшері негізінде жеке қаржылық есептілігінде тануға болатын кейінге қалдырылған салық активтері сомасын анықтау үшін басшылықтың елеулі пайымдауы қажет. 2023 жылғы 31 желтоқсанда кейінге қалдырылған салық бойынша танылған активтер сомасы кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелерінің сомасына ішінара өтелген 13.679.181 мың теңге құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 11.192.413 мың теңге) (*33-ескертпе*). 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның кейінге қалдырылған салық бойынша танылмаған активтері болған жоқ.

Қызметкерлерге сыйақылар

Зейнеткерлікке шыққанға дейін және одан кейін қызметкерлерге ұзақ мерзімді сыйақылар құны және келтірілген міндеттемелер құны актуарлық әдіс қолданылып белгіленеді. Актуарлық әдіс келешекте нақты нәтижелерден айырмашылығы болуы мүмкін түрлі болжамдарды қолдануды білдіреді. Актуарлық әдіс дисконттау мөлшерлемелері, келешекте еңбекақының өсімі, өлім-жітім деңгейі және келешекте қызметкерлерге сыйақылар өсімі туралы болжамдарды қамтиды.

Негізгі болжауларды бағалаудың күрделілігіне және еңбек қызметінің аяқталуы бойынша қызметкерлерге төленетін сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді сипатына байланысты мұндай міндеттемелер осындай болжаулардың өзгерістеріне аса сезімтал. Барлық болжау әрбір есепті күнге қайта қаралады.

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Компания есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

Өлім-жітім деңгейі ашық қол жетімді өлім-жітім кестесіне негізделеді. Болашақ еңбекақы мөлшерінің көбеюі және зейнетақы мөлшерінің көбеюі күтіліп отырған болашақ инфляция қарқынына негізделеді.

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанына қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді бағалау үшін пайдаланылған негізгі актуарлық болжаулар келесі түрде көрсетілген:

	2023 жыл	2022 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	10,93%	10,46%
Болашақта материалдық көмектің өсуі	7,15%	7,50%
Болашақта еңбекақының өсуі	5,63%	5,74%
Өлім-жітім пайызы	5,44%	5,81%

2023 жылғы 31 желтоқсанға еңбек қызметінің аяқталуынан кейін қызметкерлерге сыйақы бойынша міндеттеменің орташа ұзақтығы 17,98 жылды құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 18,7 жыл).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)*

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің маңызды болжауларының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндеттемелердің өсуі/(төмендеуі)
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.187.706 (1.086.147)
Болашақта материалдық көмектің өзгеруі	-1% +1%	(2.191.723) 2.384.923
Болашақта еңбекақының өзгеруі	-1% +1%	(204.534) 237.923
Өмірдің ұзақтығы	-1 жыл +1 жыл	(197.601) 196.760

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР**

2022 және 2023 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жалпы теңгерімдік құны	5.480.298	276.715.066	19.418.897	85.158.240	161.604.080	201.418.200	10.923.086	27.941.159	788.659.026
Түсімдер	-	3.466	2.073.803	304.038	1.202.081	-	261.298	34.895.146	38.739.832
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резервтен түсімдер (24-ескертіле)	-	346.567	-	13.612.707	-	-	-	-	13.959.274
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві бойынша өзгерістер (24-ескертіле)	-	-	-	(3.359.391)	-	-	-	-	(3.359.391)
Шығарылу	(33.338)	(1.609.403)	(181.040)	(192.218)	(919.694)	(282.934)	(527.538)	(229.616)	(3.975.781)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв) (4-ескертіле)	4.443.733	38.821.474	7.228.396	19.203.286	47.157.230	22.653.216	7.567.332	247.580	147.322.247
Қайта бағалау кезінде пайда мен залал арқылы құнсыздану және жете бағалау (4-ескертіле)	53.212	236.171	(819.269)	(4.235.463)	(5.367.665)	-	13.142	(2.478.291)	(12.598.163)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен құнсыздануды алу	-	(47.981.888)	(7.434.999)	(20.861.746)	(66.306.187)	-	(7.256.757)	(180.880)	(150.022.457)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған	73.519	-	102.667	672.938	31.483	-	604	-	881.211
Қорларға ауыстырылған	-	(14.191)	-	-	-	-	-	(14.457)	(28.648)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	412	21.976.435	82.529	3.863.552	9.951.937	-	71.427	(35.946.292)	-
Ауыстырулар мен аударымдар	-	230.913	(85.550)	-	(164.563)	-	19.200	-	-
2022 жылғы 31 желтоқсанға жалпы теңгерімдік құны	10.017.836	288.724.610	20.385.434	94.165.943	147.188.702	223.788.482	11.071.794	24.234.349	819.577.150
Түсімдер	4.760	4.898	3.103.114	711.631	1.804.735	-	675.787	68.742.021	75.046.946
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резервтен түсімдер (24-ескертіле)	-	36.142	-	-	-	-	-	-	36.142
Шығарылу	(80.983)	(298.912)	(8.520)	(1.233.742)	(129.139)	(7.717)	(204.101)	(12.429)	(1.975.543)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв) (4-ескертіле)	-	-	-	-	-	5.242.823	-	-	5.242.823
Қорларға ауыстырылған	-	(1.268.199)	(92.658)	(3.903)	(78.495)	-	(907)	(125.100)	(1.569.262)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	663	3.886.503	1.412	8.104.278	12.880.896	-	532.078	(25.405.830)	-
Ауыстырулар мен аударымдар	-	(1.197.382)	(80.749)	(38.990)	(393.107)	-	(1.291)	1.711.519	-
2023 жылғы 31 желтоқсанға жалпы теңгерімдік құны	9.942.276	289.887.660	23.308.033	101.705.217	161.273.592	229.023.588	12.073.360	69.144.530	896.358.256

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	(32.702.207)	(5.324.112)	(13.782.867)	(49.159.136)	-	(6.158.013)	(410.496)	(107.536.831)
Тозу	-	(15.888.620)	(2.220.815)	(6.976.940)	(17.929.608)	-	(1.625.248)	-	(44.641.231)
Шығарылу	-	626.175	181.010	129.244	781.229	226.758	527.108	229.616	2.701.140
Құнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	-	(12.882)	-	-	-	(10.515)	-	-	(23.397)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	-	-	-	-	-	(216.243)	-	-	(216.243)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен құнсыздануды алу	-	47.981.888	7.434.999	20.861.746	66.306.187	-	7.256.757	180.880	150.022.457
Қорларға ауыстырылған	-	2.304	-	-	-	-	-	-	2.304
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған	-	-	(71.087)	(231.183)	(5.325)	-	(604)	-	(308.199)
Ауыстырулар мен аударымдар	-	(6.658)	5	-	6.653	-	-	-	-
2022 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тозу	-	(21.324.798)	(4.546.069)	(5.965.447)	(23.381.300)	-	(3.855.824)	-	(59.073.438)
Шығарылу	15.852	260.986	8.416	329.147	103.819	5.786	203.279	-	927.285
Құнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	-	(2.218.829)	(4.049)	(458.202)	(557.030)	-	(5.484)	(1.487.186)	(4.730.780)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	(15.852)	(4.428.420)	(1.257)	(1.652.428)	(2.136.247)	(5.786)	(124.201)	(63.580)	(8.427.771)
Қорларға ауыстырылған	-	802.227	75.210	1.468	60.966	-	830	-	940.701
2023 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	-	(26.908.834)	(4.467.749)	(7.745.462)	(25.909.792)	-	(3.781.400)	(1.550.766)	(70.364.003)

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Жалпы теңгерімдік құны	9.942.276	289.887.660	23.308.033	101.705.217	161.273.592	229.023.588	12.073.360	69.144.530	896.358.256
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	(26.908.834)	(4.467.749)	(7.745.462)	(25.909.792)	-	(3.781.400)	(1.550.766)	(70.364.003)
Теңгерімдік құн	9.942.276	262.978.826	18.840.284	93.959.755	135.363.800	229.023.588	8.291.960	67.593.764	825.994.253
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Жалпы теңгерімдік құны	10.017.836	288.724.610	20.385.434	94.165.943	147.188.702	223.788.482	11.071.794	24.234.349	819.577.150
Жинақталған тозу және құнсыздану	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Теңгерімдік құн	10.017.836	288.724.610	20.385.434	94.165.943	147.188.702	223.788.482	11.071.794	24.234.349	819.577.150

Егер активтер жинақталған тозуды және жинақталған құнсыздануды шегергендегі бастапқы құны бойынша есепке алынған болса, жеке қаржылық есептілікке енгізілуі мүмкін негізгі құралдардың әрбір қайта бағаланған жіктелімінің теңгерімдік құны келесі түрде ұсынылады:

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға	1.022.371	184.615.872	14.643.425	68.278.695	92.768.269	30.270.422	3.356.828	69.153.999	464.109.881
2022 жылғы 31 желтоқсанға	1.044.966	188.301.144	13.564.038	63.406.928	89.512.630	30.270.513	3.157.599	26.189.702	415.447.520

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыс негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Магистралды мұнай құбыры учаскілерін ауыстыру;
- Магистральдық мұнай құбыры объектілерінің (мұнай резервуарлары, технологиялық құбырлар, сорғы станциялары, байланыс желілері, электрмен жабдықтау, автоматика жүйесі және басқалары) ауыстыруы, қайта құруы және құрылысы.

2023 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- Толығымен амортизацияланған, бірақ әлі күнге дейін қолданыстағы негізгі құралдардың жалпы теңгерімдік құны мен тиісті жинақталған амортизациясы 1.977 теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанға: ноль теңге);
- Аяқталмаған құрылыс 1.763.907 мың теңге көлемінде (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 2.157.965 мың теңге) құрылыс жұмыстары үшін сатып алынған материалдар мен босалқы бөлшектерді қамтиды.

31 желтоқсанда аяқталған 2023 жыл үшін аяқталмаған құрылыс құнына кіргізілген тозу сомасы 22.037 мың теңгені құрады (2022 жыл үшін: 21.500 мың теңге).

6. ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫ ТҮРІНДЕГІ АКТИВТЕР

2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Пайдалану құқығы түріндегі активтер				
	Жер	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, жабдық және беріліс құрылғылары	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға қалдық құн	73.230	748.021	180.450	109.771	1.111.472
Түсімдер (21-ескертеме)	2.249	-	-	114.695	116.944
Шығарылу	(2.873)	-	-	-	(2.873)
Модификация (21-ескертеме)	-	994.358	265.523	-	1.259.881
Амортизация	(3.534)	(1.379.309)	(132.400)	(64.563)	(1.579.806)
2022 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	69.072	363.070	313.573	159.903	905.618
Түсімдер (21-ескертеме)	684	7.514.228	130.734	-	7.645.646
Шығарылу	-	-	(135.330)	(114.694)	(250.024)
Модификация (21-ескертеме)	-	283.158	72.159	4.210	359.527
Амортизация	(2.260)	(1.739.267)	(154.516)	(41.957)	(1.938.000)
2023 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	67.496	6.421.189	226.620	7.462	6.722.767

2023 жылғы көлік активтері бойынша түсімдер ұзақ мерзімді жалдау шарттарын жасасумен байланысты.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**7. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша материалдық емес активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Лицензиялар	Бағдарламалық жасақтама	Аяқталмаған капиталдандырылған шығындардан және өзге де	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтарға қалдық құн				
Түсімдер	382.748	674.387	170.313	1.227.448
Аяқталмаған капиталдандырылған шығындардан ауыстырылған	191.313	27.148	232.349	450.810
Амортизация	55.849	149.120	(204.969)	-
Шығарылу	(229.522)	(297.310)	(3.706)	(530.538)
Шығарылудан жинақталған тозу	(54.788)	(199.081)	-	(253.869)
2022 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	400.388	553.345	193.987	1.147.720
Түсімдер	8.206	15.726	149.195	173.127
Аяқталмаған капиталдандырылған шығындардан ауыстырылған	38.858	105.950	(144.808)	-
Амортизация	(160.048)	(186.505)	(3.705)	(350.258)
Шығарылу	(21.702)	(103.005)	(3)	(124.710)
Шығарылудан жинақталған тозу	17.701	103.005	2	120.708
2023 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	283.403	488.516	194.668	966.587
2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша				
Бастапқы құн	1.366.596	4.805.331	232.888	6.404.815
Жинақталған құнсыздану және амортизация	(1.083.193)	(4.316.815)	(38.220)	(5.438.228)
Қалдық құн	283.403	488.516	194.668	966.587
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша				
Бастапқы құн	1.341.234	4.786.660	228.504	6.356.398
Жинақталған құнсыздану және амортизация	(940.846)	(4.233.315)	(34.517)	(5.208.678)
Қалдық құн	400.388	553.345	193.987	1.147.720

8. ЕНШІЛЕС ҰЙЫМДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша еншіліс ұйымдарға инвестициялар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Магистральдық Суағызғысы	71.285.514	70.168.356
БМТ	9.182.546	9.182.546
РТЛ	2.820.886	2.820.886
Жиыны	83.288.946	82.171.788

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**8. ЕНШІЛЕС ҰЙЫМДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша еншіліс ұйымдарындағы инвестициялардың қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	82.171.788	79.914.012
Магистральдық Суағызғысының жарғылық капиталына салым (34-ескертпе)	1.900.000	6.100.000
Инвестициялардың құнсыздануы (4-ескертпе)	(782.842)	(3.842.224)
31 желтоқсанға	83.288.946	82.171.788

2023 жылдың ішінде PTL 2022 жылдың қорытындысы бойынша Компанияға 794.790 мың теңге дивидендтер төледі (34-ескертпе), оның ішінде 14 190 мың теңге бағамдық айырма бар.

9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2023 және 2022 жылдарғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлескен бақылаудағы кәсіпорындағы салынған инвестициялар ҚҚҚ-ға 6.500.000 мың теңге және МұнайТасқа 6.004.945 мың теңге көлеміндегі инвестициялармен ұсынылған.

2023 жылдың ішінде ҚҚҚ және МұнайТас 2022 жылдың қорытындысы бойынша Компанияға 2.500.000 мың теңге және 1.460.351 мың теңге, сәйкесінше дивидендтер төледі (2022 жыл: 5.000.000 мың теңге және 2.636.855 мың теңге) (34-ескертпе).

10. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ҮШІН ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құралдар және құрылыс қызметтері үшін үшінші тараптарға алғытөлемдер	1.345.029	126.859
Минус: құнсыздану резерві	(53.258)	(53.258)
Жиыны	1.291.771	73.601

11. ҚОРЛАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қорлар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Босалқы бөлшектер	2.915.006	3.237.962
Тауарлар	1.599.757	1.970.023
Отын	1.298.750	752.761
Арнайы киім	859.947	469.693
Құрылыс материалдары	431.647	487.280
Химиялық реагенттер	126.936	148.482
Өзге де	181.011	150.377
Жиыны	7.413.054	7.216.578

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК****Өзге де ұзақ мерзімді дебиторлық берешек**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ұзақ дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	848.669	961.102
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(127.621)	(77.818)
Жиыны	721.048	883.284

Өзге де ұзақ мерзімді сауда дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервтері өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	77.818	146.516
Жылдағы есептеу/(қалпына келтіру) (28-ескертіпе)	49.803	(68.698)
31 желтоқсанға	127.621	77.818

Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешегі (34-ескертіпе)	2.742.726	4.166.384
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	1.814.483	1.185.502
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	506.829	705.492
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешегі (34-ескертіпе)	-	509
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(576.462)	(779.056)
Жиыны	4.487.576	5.278.831

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	779.056	880.873
Жылдағы есептеу/(қалпына келтіру), нетто (28-ескертіпе)	3.406	(70.449)
Дебиторлық берешекті есептен шығару	(206.000)	(31.368)
31 желтоқсанға	576.462	779.056

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның сауда және өзге де дебиторлық берешегі мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	3.605.367	5.276.207
Ресей рублімен	882.209	2.624
Жиыны	4.487.576	5.278.831

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК (жалғасы)****Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек (жалғасы)**

Бағалау резервтер моделін пайдалана отырып, сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша Компанияның кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы туралы ақпарат келтірілген:

Мың теңгемен	Ағымдағы	Сауда және өзге де дебиторлық берешек				Жиыны
		Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі				
		30 күннен кем	31-ден 60 күнге дейін	61-ден 90 күнге дейін	91 күннен артық	
2023 жылдың 31 желтоқсанына						
Күтілетін несиелік шығындардың пайызы	3,11%	0,19%	-	-	96,40%	
Дефолт кезіндегі есептелген жалпы теңгерімдік құны	5.353.945	534	344	80	557.804	5.912.707
Күтілетін несиелік шығындар	(166.372)	(1)	-	-	(537.710)	(704.083)
Жиыны	5.187.573	533	344	80	20.094	5.208.624

Мың теңгемен	Ағымдағы	Сауда және өзге де дебиторлық берешек				Жиыны
		Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі				
		30 күннен кем	31-ден 60 күнге дейін	61-ден 90 күнге дейін	91 күннен артық	
2022 жылдың 31 желтоқсанына						
Күтілетін несиелік шығындардың пайызы	1,54%	0,04%	-	-	99,95%	
Дефолт кезіндегі есептелген жалпы теңгерімдік құны	6.254.898	2.529	511	21	761.030	7.018.989
Күтілетін несиелік шығындар	(96.227)	(1)	-	-	(760.646)	(856.874)
Жиыны	6.158.671	2.528	511	21	384	6.162.115

13. ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жеткізішулерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптарға алғытөлемдер	302.237	162.508
Байланысты тараптарға алғытөлемдер (34-ескертпе)	1.024	1.017
	303.261	163.525
Минус: құнсыздану	(638)	(638)
Жиыны	302.623	162.887

14. ӨТЕЛУГЕ ЖАТАТЫН ҚҚС ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР БОЙЫНША АЛДЫН АЛА ТӨЛЕМ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өтелуге жататын ҚҚС	1.480.802	12.002
Мүлік салығы	336.741	16.841
Төлем көзінен ұсталатын табыс салығы	28.152	27.129
Өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	8.832	8.716
Жиыны	1.854.527	64.688

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**15. ӨЗГЕ ДЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де қысқа мерзімді активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өзге де қаржылық қысқа мерзімді активтер		
Ұлттық Банкінің Ноталары	20.040.556	-
Облигацияларға инвестициялар	646.608	809.649
Қызметкерлердің берешегі	13.684	10.165
Өзге де	2.111	991
	20.702.959	820.805
Өзге де қаржылық емес қысқа мерзімді активтер		
Мұнайды тасымалдау бойынша көлік экспедиция қызметтері үшін берешек	5.224.762	5.299.968
Сақтандыру бойынша алдын ала төлем	229.031	223.958
Үшінші тараптардың болашақ кезеңдер шығыстары	-	213.704
Өзге де	22.729	22.729
	5.476.522	5.760.359
Жиыны	26.179.481	6.581.164

Ұлттық Банкінің Ноталары

2023 жыл ішінде Компания орташа кірістілігі жылдық 16,04% болатын Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің Ноталары сияқты қаржы құралдарына бос ақша қаражатын инвестициялады. Аталған кезеңде Компания таныған қаржылық кіріс 1.246.532 мың теңгені құрады (31- ескертпе). Бұл ретте, Компания 283 мың теңге көлемінде кезең ішінде күтілетін несиелік шығындардың резервін мойындады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің Ноталары кірістілігі 14,9% және өтеу мерзімі 14 күн болатын қаржы құралдарымен ұсынылған.

16. БАНК САЛЫМДАРЫ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен көрсетілген ұзақ мерзімді банк салымдары	719.698	947.247
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(1.610)	(1.795)
Жиыны	718.088	945.452

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы ұзақ мерзімді банк салымдары Компания қызметкерлеріне тұрғын үй сатып алуға 2028 жылға және 2030 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,5%-ға дейін пайыздық мөлшерлеменен пайдалануға шектелген салымдармен көрсетілген.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**17. АҚША ҚАРАЖАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаттар және олардың баламалары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Банктердегі теңгемен көрсетілген мерзімді салымдар	25.551.159	68.015.091
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген мерзімді салымдар	6.290.971	-
Банктердегі теңгемен көрсетілген ағымдағы шоттар	35.830	165.033
Банктердегі ресей рублімен көрсетілген ағымдағы шоттар	28.266	32.308
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген ағымдағы шоттар	-	4.439.439
Кері репо мәмілері	20.040.806	-
Банктердегі өзге де ағымдағы шоттар	11.685	11.873
Кассадағы қолма-қол ақша	-	256
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	(20.645)	(26.730)
Жиыны	51.938.072	72.637.270

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- Теңгемен орналасқан 3 айға дейінгі мерзімді салымдар пайызы 15,35%-дан бастап 15,80%-ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 15,50%-дан бастап 16,05%-ға дейін);
- АҚШ долларымен орналасқан үш айға дейінгі мерзімді салымдар пайызы 2,5% - дан бастап 3% - ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді;
- Теңгемен орналасқан ағымдағы шоттар пайызы 7%-дан бастап 13%-ға дейінгі жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 6,75%-дан 7%-ға дейін);
- АҚШ долларымен орналасқан ағымдағы шоттар пайызы жылдық 0,25%-дан бастап жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2022 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 0,25%-дан бастап).

Кері репо мәмілері

Еркін өтімділікті басқару мақсатында Компания есепті кезеңнің соңында орташа кірістілігі жылдық 16,12% және өтеу мерзімі 3-7 күн болатын авторепо (Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарының кепілімен) сияқты қаржы құралдарына ақша қаражатын орналастырды.

18. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ**Жарғылық капитал**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жарғылық капиталы жарияланған, шығарылған және 62.503.284 мың теңге көлемінде толық төленген 384.635.600 жай акциядан құралды, жарияланған бірақ шығарылмаған және төленбеген 1 акцияны қоспағанда.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капитал Компанияның акцияларды шығаруға байланысты 565.717 мың теңге мөлшерінде шеккен кеңес беру қызметтердің құны шегеріліп көрсетілді және 61.937.567 мың теңгені құрады.

Активтерді қайта бағалау бойынша резерв

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді қайта бағалау бойынша резерв 319.936.940 теңгені (2022 жылғы 31 желтоқсанға: 354.930.137 мың теңге) құрады. Осы резервтің өзгерісі 1.025.774 мың теңге мөлшеріндегі кейінге қалдырылған тиісті салығын (2022 жылға: 30.783.357 мың теңге) (33-ескертпе) шегергенде, 3.184.948 мың теңге мөлшеріндегі қайта бағалау мен құнсыздану және сәйкесінше өзге де жиынтық залалмен (2022 жылға: өзге де жиынтық кіріспен 147.106.004 мың теңге) (5-ескертпе), 1.943.919 мың теңге мөлшерінде пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резервті қайта қараудан болған залалмен (2022 жылға: 6.810.783 мың теңге кіріспен) (24-ескертпе), сондай-ақ 30.890.104 мың теңге (2022 жылға: 12.352.770 мың теңге) мөлшеріндегі негізгі құралдардың қайта бағалау резервінің амортизациясына байланысты.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**18. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Капиталдың өзге де резервтері**

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша капиталдың өзге де резервтері 1.246.570 мың теңге (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 185.584 мың теңге залал) кірісті құрады. Осы резервтің өзгеруі салық әсері 40.473 мың теңгені құрайтын (33-ескертпе) 1.472.627 мың теңге сомасында Компанияның қызметкерлерге сыйақылар бойынша белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша міндеттемелерін қайта бағалаудан актуарлық кірістер (19-ескертпе) тануға байланысты. 2022 жылдың сәйкес кезеңінде 116.499 мың теңге салық әсерімен (33-ескертпе) Компанияның қызметкерлерге сыйақылар бойынша белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша міндеттемелерін қайта бағалаудан болған актуарлық кірістер 4.238.724 мың теңгені (19-ескертпе) құрады.

Дивидендтер

2023 жылдың ішінде Компания акционерлерінің жалпы жиналысының 2023 жылғы 24 мамырдағы шешіміне сәйкес 2022 жылдың қорытындысы бойынша (бір акция үшін 39 теңгені есептегенде) 15.000.496 мың теңге сомасында дивидендтер төленуге есептелген, оның ішінде ҚМГ-ға – 13.500.710 мың теңге (34-ескертпе) және миноритарлық акционерлерге – 1.499.786 мың теңге төленді.

2022 жылдың ішінде Компания акционерлерінің жалпы жиналысының 2022 жылғы 19 мамырдағы шешіміне сәйкес 2021 жылдың қорытындысы бойынша (бір акция үшін 26 теңгені есептегенде) 10.000.331 мың теңге сомасында дивидендтер төленуге есептелген, оның ішінде ҚМГ-ға – 9.000.473 мың теңге (34-ескертпе) және миноритарлық акционерлерге – 999.858 мың теңге төленді.

Акцияға пайда

Акцияға базалық пайда сомалары Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті кезеңдегі таза пайданы кезең ішіндегі айналымдағы жай акциялардың өлшенген орташа санына бөлу жолымен есептелген.

Компания айырбасталымды қаржы құралдарын шығармайтындықтан бір акцияның базалық пайдасы акцияға таратылған пайдаға тең.

Төменде акцияға базалық пайда есептеуде пайдаланылған пайда мен акциялар саны туралы ақпарат келтірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті таза пайда	18.041.900	8.369.275
Акцияға базалық және таратылған пайданы есептеуге арналған жай акциялардың орташа саны	384.628.099	384.628.099
Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті есепті жылдағы пайдаға қатысты акцияға базалық және таратылған пайда (теңгемен)	47	22

Жай акциялардың теңгерімдік құны

Төменде Компанияның бас компаниясы үшін ҚҚБ талаптарына сәйкес бір жай акцияның теңгерімдік құны көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Активтер жиыны	1.024.804.598	1.011.812.314
Минус: материалдық емес активтер (7-ескертпе)	(966.587)	(1.147.720)
Минус: міндеттемелер жиыны	(250.668.161)	(238.046.342)
Жай акциялардың теңгерімдік құнын есептеуге арналған таза активтер	773.169.850	772.618.252
Жай акциялар саны	384.628.099	384.628.099
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	2.010	2.009

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**19. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ СЫЙАҚЫЛАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР**

Негізінен, зейнетақыға қосымша төлемнен және барлық қызметкерлерге қатысты мерейтой күндеріне байланысты төлемнен тұратын Компанияның қызметкерлерге берілетін сыйақылар бойынша міндеттемелері бар. Бұл төлемдер қамтамасыз етілмеген.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	18.030.139	18.082.503
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	1.181.930	1.042.632
Жиыны	19.212.069	19.125.135

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы ағымдағы қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	19.125.135	22.142.811
Таза пайыздық шығыстар (32-ескертпе)	1.938.827	1.455.900
Ағымдағы кезеңнің қызметтер құны (27, 28-ескертпелер)	702.937	716.251
Пайда және залал арқылы көрсетілген актуарлық залалдар (30-ескертпе)	96.799	4.163
Өзге жиынтық кіріс арқылы көрсетілген актуарлық пайдалар (18-ескертпе)	(1.472.627)	(4.238.724)
Төленген сыйақылар	(1.179.002)	(955.266)
31 желтоқсанға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	19.212.069	19.125.135

20. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек	17.535.818	14.436.961
Байланысты тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек (34-ескертпе)	1.301.243	2.075.402
Үшінші тараптардың алдында өзге де кредиторлық берешек	1.901.113	1.311.009
Жиыны	20.738.174	17.823.372

Сауда және өзге де кредиторлық берешек 10.894.355 мың теңге мөлшеріндегі негізгі құралдармен және аяқталмаған күрделі құрылысқа қатысты (2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 8.288.535 мың теңге) байланысты және үшінші тараптардың алдындағы берешектерді камтыды.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешектің ағымдағы құны мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	20.703.228	17.801.254
АҚШ долларымен	28.698	17.766
Ресей рублімен	6.248	4.352
Жиыны	20.738.174	17.823.372

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**21. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған жалдау бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
Міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	5.097.201	190.245
Міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	2.416.764	938.352
Жиыны	7.513.965	1.128.597

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі міндеттемелердің ағымдағы құнының өзгерісі келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
1 қаңтарға	1.128.597	1.660.914
Кезең ішіндегі түсімдер (6-ескертіле)	7.645.646	116.944
Кезеңдегі төлемдер	(2.377.279)	(2.044.847)
Міндеттемелер бойынша дисконттың амортизациясы (32-ескертіле)	1.012.608	123.937
Модификация (6-ескертіле)	359.527	1.259.881
Шығарылу	(255.134)	(1.634)
Бағамдық айырма	-	13.402
31 желтоқсанға	7.513.965	1.128.597

Төменде 2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған он екі айда жиынтық кіріс туралы жеке есепте көрсетілген жалдауға байланысты шығындар құны бойынша ақпарат берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылдың 31 желтоқсанын- да аяқталған жыл үшін	2022 жылдың 31 желтоқсанын- да аяқталған жыл үшін
Пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясы (6-ескертіле)	1.938.000	1.579.806
Міндеттемелер бойынша дисконт амортизациясы (32-ескертіле)	1.012.608	123.937
Төмен құнды активтер бойынша жалдау шығындары (27-ескертіле)	104.837	18.019
Жиыны	3.055.445	1.721.762

22. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ШАРТТАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер (34-ескертіле)	18.196.317	14.645.886
Үшінші тараптардан алынған алғытөлемдер	9.271.270	7.875.344
Сатып алушылармен шарттар бойынша өзге де міндеттемелер	2.026	2.064
Жиыны	27.469.613	22.523.294

Сатып алушылармен жасалған шарттарға қатысты танылған түсім

Ағымдағы есепті кезеңде Компания есепті кезеңнің басындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелерге қатысты 20.931.656 мың теңге түсімді таныды (2022 жыл: 17.417.135 мың теңге).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**23. ТӨЛЕМГЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төлемге өзге де салықтар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Жеке табыс салығы	612.898	703.027
Әлеуметтік салық	486.648	584.789
Төленуге жататын ҚҚС	6.530	1.110.644
Мүлікке салынатын салық	591	1.347
Өзге де салықтар	23.307	30.130
Жиыны	1.129.974	2.429.937

24. РЕЗЕРВТЕР

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы аяқталған он екі ай кезеңдегі резервтердің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мұнай құбырлары мен полигондар бойынша резерв	МАС бойынша резерв	Жиыны
2022 жылдың 1 қантарына	34.547.151	-	34.547.151
Актив арқылы бір жылға есептеу (5-ескертпе)	346.567	13.612.707	13.959.274
Пайдалар мен залалдар арқылы есептеу (29-ескертпе)	-	1.135.708	1.135.708
Актив арқылы бағалауды қайта қарау (5-ескертпе)	-	(3.359.391)	(3.359.391)
Пайдалар мен залалдар арқылы бағалауды қайта қарау (29-ескертпе)	(1.648.210)	(280.274)	(1.928.484)
Бағалауды өзге жиынтық кіріс арқылы қайта қарау	(6.810.783)	-	(6.810.783)
Пайда және залал арқылы бір жылға қалпына келтіру (29-ескертпе)	(61.037)	-	(61.037)
Дисконт амортизациясы (32-ескертпе)	2.212.426	970.115	3.182.541
2022 жылдың 31 желтоқсанына			
Актив арқылы бір жылға есептеу (5-ескертпе)	36.142	-	36.142
Пайдалар мен залалдар арқылы бағалауды қайта қарау (29-ескертпе)	(616.286)	(14.885)	(631.171)
Бағалауды өзге жиынтық кіріс арқылы қайта қарау	1.532.201	411.718	1.943.919
Пайда және залал арқылы бір жылға қалпына келтіру (29-ескертпе)	(355.950)	-	(355.950)
Пайда және залал арқылы қалпына келтіру (30-ескертпе)			
Дисконт амортизациясы (32-ескертпе)	2.805.524	1.185.528	3.991.052
2023 жылдың 31 желтоқсанына	31.987.745	13.661.226	45.648.971

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне енгізілген өзгерістерге сәйкес 2022 жылдың ішінде Компания 14.748.415 мың теңге сомасына МАС пайдаланудан шығару бойынша міндеттемені таныды (4-ескертпе).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**25. ӨЗГЕ ДЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық емес міндеттемелер		
Байланысты тараптардың алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша міндеттемелер (34-ескертпе)	7.401.666	8.039.904
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша міндеттемелер	5.505.172	4.215.483
Зейнетақы қоры алдындағы және әлеметтік сақтандыру бойынша берешек	1.138.251	1.141.365
Өзге де қысқа мерзімді резервтер	16	16
	14.045.105	13.396.768
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер		
Демалысақы төлеу бойынша және өзге сыйақылар бойынша резервтер	10.625.084	9.204.852
Қызметкерлердің еңбекақысы	4.489.387	3.898.617
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша міндеттемелер	376.867	486.449
Өзге де есептеулер	225.409	279.751
	15.716.747	13.869.669
Жиыны	29.761.852	27.266.437

26. ТҮСІМ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін түсім келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Шикі мұнайды тасымалдау	210.709.921	184.915.654
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	27.477.354	24.873.920
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	1.782.665	1.789.534
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	852.449	475.794
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	136.985	52.700
Өзге де	28.861	28.594
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	240.988.235	212.136.196
Географиялық аймақтар*		
Қазақстан	210.651.556	184.877.898
Ресей	28.362.398	27.258.298
Өзбекстан	1.974.281	-
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	240.988.235	212.136.196
Табысты тану мерзімі		
Белгілі бір уақытта	213.510.881	187.262.276
Уақыт кезеңі ішінде	27.477.354	24.873.920
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	240.988.235	212.136.196

* жоғарыдағы кестелердегі түсімдер туралы ақпарат сатып алушылардың орналасқан жеріне сәйкес келтірілген

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ең ірі бес жүк жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 57.442.513 мың теңгені, 32.323.325 мың теңгені, 14.381.836 мың теңгені, 11.380.991 мың теңгені және 9.001.453 мың теңгені құрады (2022 жылға: тиісінше, 49.329.056 мың теңге, 29.342.243 мың теңге, 12.664.538 мың теңге, 10.206.161 мың теңге және 4.822.807 мың теңге).

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**27. ӨТКІЗІМНІҢ ӨЗІНДІК ҚҰНЫ**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өткізімнің өзіндік құны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	88.533.758	81.317.345
Тозу және амортизация	60.154.273	45.606.023
Табыс салығынан басқа салықтар	10.444.731	9.473.946
Күзет қызметтері	12.204.378	9.039.308
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	9.076.085	8.014.321
Отын және материалдар	7.081.174	6.888.602
Электр энергиясы	6.636.645	6.067.398
Тамақтану және мекендеу	2.533.683	2.180.994
Газ шығындары	1.483.632	1.851.949
Қоршаған ортаны қорғау	918.032	1.448.011
Іссапар шығыстары	905.943	878.961
Сақтандыру	831.431	757.583
Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы	833.821	789.658
Аутстаффинг қызметтері	686.021	556.238
Еңбек қызметінің аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (19-ескертпе)	664.055	673.276
Өндірістік жұмыстар мен қызметтер	638.849	701.829
Өндірістік активтерді диагностикалау	518.213	608.679
Әлеуметтік сала бойынша шығыстар	356.448	243.328
Байланыс қызметтері	339.799	321.122
Әуеден күзету қызметтері	140.319	642.193
Төмен құнды активтерді жалдау (21-ескертпе)	104.837	18.019
Өзге де	944.063	1.005.331
Жиыны	206.030.190	179.084.114

Есепті кезеңде қызметкерлерге жұмсалатын шығындардың өсуі Компанияның өндірістік қызметкерлерінің жалақысын индексстеумен байланысты.

Тозу және амортизацияның, және де табыс салығынан басқа салықтардың өсуі, негізінен 2022 жылы жүргізілген негізгі құралдарды қайта бағалаумен байланысты.

28. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін жалпы және әкімшілік шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	8.071.229	7.967.752
Тозу және амортизация	1.185.386	1.124.052
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	490.832	294.763
Кеңсеге қызмет көрсету	353.063	392.249
Әлеуметтік сала бойынша шығыстар	284.117	365.192
Аутстаффинг қызметтері	258.826	259.042
Табыс салығынан басқа салықтар	253.770	211.504
Өтеуге тиісті ҚҚС-ті есептен шығару бойынша шығыстар	228.373	131.312
Аудит, кеңес беру және кәсіби қызметтер	155.914	184.119
Іссапар шығыстары	148.511	161.020
Ақпараттық қамту	136.719	142.885
Байланыс қызметтері	79.464	89.425
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу/(қалпына келтіру), нетто (12-ескертпе)	53.209	(139.147)
Банк қызметтері	40.888	59.699
Еңбек қызметінің аяқталғанға байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (19-ескертпе)	38.882	42.975
Өзге де	552.982	573.160
Жиыны	12.332.165	11.860.002

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**29. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің бағалауын қайта қараудан және қалпына келтіруден түсетін кіріс, нетто (<i>24-ескертілме</i>)	987.121	853.813
Айыппұлдар мен өсімақылардан болған кіріс	521.011	696.155
Сақтандыру төлемдері	17.261	–
Өзге де кірістер	16.634	86.214
Жиыны	1.542.027	1.636.182

30. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Қорлардың құнын өткізудің таза құнына дейін есептен шығару	661.271	394.769
Жұмыс істемейтін өндірістік объектілерді жоюдан болған залалдар	183.739	208.649
Актуралық шығындар (<i>19-ескертілме</i>)	96.799	4.163
Негізгі құралдардың шығарылуынан болған залалдар, нетто	70.388	194.841
Өзге де шығындар	9.901	4.762
Жиыны	1.022.098	807.184

31. ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін кезеңдерде қаржылық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Банк салымдарынан, ағымдағы шоттардан және кері репо мәмілеріден пайыздық кіріс	7.762.796	3.343.695
Ұлттық Банкінің Ноталары бойынша кіріс (<i>15-ескертілме</i>)	1.246.532	–
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконттың амортизациясы	171.811	185.447
Ақша қаражаты және олардың баламалары мен банк салымдары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервін қалпына келтіру, нетто	783	5.383
Облигациялардың әділ құнын қайта қараудан болған кіріс	–	98.394
Жиыны	9.181.922	3.632.919

32. ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ШЫҒЫНДАРЫ

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық қаржыландыру шығындары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің дисконт амортизациясы (<i>24-ескертілме</i>)	3.991.052	3.182.541
Қызметкерлерге сыйақы: таза пайыздық шығыстар (<i>19-ескертілме</i>)	1.938.827	1.455.900
Жалдау міндеттемелері бойынша дисконт амортизациясы (<i>21-ескертілме</i>)	1.012.608	123.937
Облигациялардың әділ құнын қайта қараудан болған шығыс	58.893	–
Өзге де қаржылық шығындар	6.657	14.481
Жиыны	7.008.037	4.776.859

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР**

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін табыс салығы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар	13.893.877	11.005.876
Мерзімі ұзартылған табыс салығы бойынша үнемділік	(6.903.757)	(4.969.463)
Өткен жылдардағы түзетулер	306.483	139.049
Табыс салығы	7.296.603	6.175.462

2023 және 2022 жылдарға табыс салығы мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда мен табыс салығы бойынша шығыстар арасындағы салыстырмалы тексеру:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жыл	2022 жыл
Салық салуға дейінгі пайда	25.338.503	14.544.737
Салықтың ресми мөлшерлемесі	20%	20%
Бухгалтерлік пайдадан түскен табыс салығы бойынша шығыстар	5.067.701	2.908.947
Өткен жылдардағы түзетулер	306.483	139.049
Еншілес ұйымға салынған инвестициялардың құнсыздануы	156.568	768.445
Бақыланатын шетелдік компаниялардың пайдасы	960.360	1.901.739
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша шегерілмейтін залалдар	472.445	375.448
Артық технологиялық мұнайдан түскен кіріс	842.396	786.355
Негізгі құралдардың шығуынан шегерілмейтін шығыстар	68.135	221.367
Алынған дивидендтер	(948.190)	(1.527.371)
Негізгі құралдарға қатысты салық салынатын уақытша айырмашылықтардың бағалауын қайта қарау	(4.324)	117.182
Өзге де шегерілмейтін шығыстар	375.029	484.301
Жиынтық кіріс туралы жеке есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар	7.296.603	6.175.462

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасы Салық кодексінің бақыланатын шетелдік компанияларға (бұдан әрі – «БШК») салық салу бөлігінде өзгерістер күшіне енді.

Көрсетілген Салық кодексіне сәйкес бір мезгілде мынадай шарттарға сәйкес келетін тұлға БШК деп танылады: 1) тұлға бейрезидент – заңды тұлға болып табылады; 2) Қазақстан Республикасының резиденті болып табылатын заңды немесе жеке тұлғаға тікелей немесе жанама түрде немесе сындарлы түрде қатысу үлесінің (дауыс беретін акциялардың) 25 және одан да көп пайызы тиесілі; 3) бейрезидент – заңды тұлғаның пайдасына салықтың тиімді мөлшерлемесі – 10 пайыздан кем.

БШК жеке қаржылық есептілігінің деректеріне сәйкес пайдасы Қазақстан Республикасының резидент-компаниясының салық салынатын кірісі болып табылады.

Компания басшылығы талдау жүргізіп, БШК анықтамасына келесі компаниялары жататынын анықтады: БМТ, РТЛ және БТК. Осыған байланысты, Компания Топтың бас компаниясы ретінде БТК, БМТ және РТЛ пайдасын өзінің 2023 жылға арналған салық салынатын кірісіне қосты. БТК мен БМТ жеке компанияларының пайдасы Компанияның 2022 жылғы салық салынатын кірісіне енгізілген, РТЛ көрсеткіштері Компанияның салық салынатын кірісіне енгізілмеген, өйткені РТЛ 2022 жылғы жеке қаржылық есептілікте таза залалды мойындады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Қаржылық жағдай туралы тиісті есептердің жасалу күніне жеке қаржылық есептілікте көрсетілген активтерді және міндеттемелер мен сомаларды есептеу үшін салық негіздеме аралығындағы уақытша айырмаларға қолданылатын заңмен белгіленген салық мөлшерлемесін қолдану арқылы есептелген кейінге қалдырылған салық сальдосы 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанға келесіні қамтиды:

<i>Мың теңгемен</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	2022 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	2022 жылғы 1 қаңтар
Кейінге қалдырылған салық бойынша активтер									
Қызметкерлерге сыйақылар және қызметкерлерге қатысты есептелген басқа да міндеттемелер	2.653.049	326.909	(40.473)	-	2.366.613	244.671	(116.499)	-	2.238.441
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв және өзге де резервтер	9.129.798	608.014	388.784	-	8.133.000	465.747	(1.362.157)	2.119.977	6.909.433
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв	145.324	(31.755)	-	-	177.079	(5.340)	-	-	182.419
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер бойынша құнсыздану резерві	10.780	-	-	-	10.780	(29.302)	-	-	40.082
Ескірген және өтімсіз қорлар бойынша резерв	2.179	939	-	-	1.240	206	-	-	1.034
Төленетін салық	150.975	(15.742)	-	-	166.717	28.569	-	-	138.148
Жалдау бойынша міндеттемелер	1.458.351	(392.473)	-	1.665.148	185.676	(381.316)	-	274.790	292.202
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт	116.946	(34.362)	-	-	151.308	(37.089)	-	-	188.397
Облигацияларға инвестицияларды қайта бағалау	11.779	11.779	-	-	-	(19.679)	-	-	19.679
Минус: кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелермен қарсы есепке алған кейінге қалдырылған салықтық активтер	(13.679.181)	-	-	(2.486.768)	(11.192.413)	-	-	(1.182.578)	(10.009.835)
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	-	473.309	348.311	(821.620)	-	266.467	(1.478.656)	1.212.189	-
Кейінге қалдырылған салықтық бойынша міндеттемелер									
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	(1.344.554)	501.718	-	(1.665.148)	(181.124)	315.960	-	(274.790)	(222.294)
Негізгі құралдар	(111.500.708)	5.928.730	636.990	-	(118.066.428)	4.387.036	(29.421.200)	(2.119.977)	(90.912.287)
Плюс: кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелермен қарсы есепке алған кейінге қалдырылған салықтық активтер	13.679.181	-	-	2.486.768	11.192.413	-	-	1.182.578	10.009.835
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	(99.166.081)	6.430.448	636.990	821.620	(107.055.139)	4.702.996	(29.421.200)	(1.212.189)	(81.124.746)
Кейінге қалдырылған салықтық таза міндеттемелер	(99.166.081)	6.903.757	985.301	-	(107.055.139)	4.969.463	(30.899.856)	-	(81.124.746)

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Негізгі құралдар бойынша кейінге қалдырылған салықтар салық және бухгалтерлік есепке алудағы негізгі құралдардың амортизацияның түрлі мөлшерлемелері мен негізгі құралдардың құнсыздануынан болған салық және бухгалтерлік базалардың арасындағы айырманы құрайды.

Кейінге қалдырылған салықтың активі, болашақта салық салынған кірістің пайда болу ықтималдығына, біршама активтің пайдаланылуына байланысты көрсетілген дәрежеде танылады. Мерзімі кейінге қалдырылған салықтың активтері солармен байланысты салық жеңілдіктердің жүзеге асырылу ықтималдығы болмайтын дәрежеде азайтылады.

34. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР

Егер тараптың бір жағы екінші жақты бақылай алса немесе қаржылық не операциялық шешім қабылдаған кезде екінші жаққа едәуір әсер етсе, «*Байланысты тараптар туралы ақпараттар ашуға*» ҚЕХС (IAS) 24 сәйкес тараптар байланысты деп саналады. Әр байланысты тараппен болуы мүмкін қатынасты бағалаған кезде тек заңдығына ғана емес, қарым-қатынастың мәніне де назар аударылады.

Байланысты тараптармен жасалған мәмілелер тараптар арасында келісілген, байланысты және кейбір реттелетін қызметтерді есепке алмағанда үшінші тарапқа қолданылатын тарифтермен берілетін, нарық мөлшерлемесі бойынша жүзеге асырылмаған жағдайларда жүзеге асырылған.

Келесі кестелерде 2023 және 2022 жылдары байланысты тараптармен жасалған мәмілелердің жалпы сомасы мен 2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсанына тиісті сальдо көрсетілген.

Байланысты тараптардан сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардың сауда және өзге де дебиторлық берешегі			
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		1.811.110	1.540.699
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		787.960	2.496.916
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		143.656	128.769
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешектің жиыны	12	2.742.726	4.166.384
ҚМГ мен Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың өзге де дебиторлық берешегі		-	509
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешектің жиыны	12	-	509
Минус: күтілетін несиелік шығындар бойынша резерв		(6.005)	(4.337)
Жиыны		2.736.721	4.162.556

Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер			
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға берілген алғытөлемдер		1.024	1.017
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер жиыны	13	1.024	1.017

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**34. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Байланысты тараптар алдында сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		1.072.295	1.692.719
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		223.734	373.766
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		5.214	8.917
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда кредиторлық берешектің жиыны	20	1.301.243	2.075.402

Байланысты тараптардан алдындағы сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		17.988.087	14.445.342
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		208.230	200.544
Байланысты сатып алушылармен шарттар бойынша міндеттемелер жиыны	22	18.196.317	14.645.886

Байланысты тараптар алдында өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек		7.401.666	8.039.904
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешектің жиыны	25	7.401.666	8.039.904
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек			
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек		67.453	68.028
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек жиыны		67.453	68.028
Байланысты тараптар алдында өзге де міндеттемелердің жиыны		7.469.119	8.107.932

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**34. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Компанияның байланыс тараптармен 31 желтоқсанда аяқталатын жыл бойы жасалған мәмілелері келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2023 жыл	2022 жыл
Байланыс тараптарға сату		
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	126.550.500	107.940.274
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	15.944.023	14.862.954
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	10.109.171	8.874.320
Еншілес ұйымға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	914.542	814.952
Еншілес ұйымдарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	47.494	43.334
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	15.192	113.402
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	97.606	110.700
Жиыны	153.678.528	132.759.936

ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың негізгі қызметінен болған түсім мұнай тасымалдау бойынша көрсетілетін қызметтермен байланысты.

Байланысты тараптардан сатып алынған қызметтер мен активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2023 жыл	202 жыл
Байланысты тараптардан сатып алу		
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	10.270.696	7.686.142
Самұрық-Қазына жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	1.943.068	2.862.359
Еншілес ұйымнан қызметтерді сатып алу	80.428	599.597
Самұрық-Қазына және ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан қорларды сатып алу	605	529
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	-	103.924
Еншілес ұйымнан қорларды сатып алу	-	1.239.525
Еншілес ұйымнан негізгі құралдарды, материалдық емес активтерді сатып алу	-	659.131
Жиыны	12.294.797	13.151.207

Байланысты тараптарға ақша ағыны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	31 желтоқсанға аяқталған жыл үшін	
		2023 жылғы	2022 жылғы
Байланысты тараптарға ақша ағыны			
ҚМГ дивидендтерін төлеу	18	(13.500.710)	(9.000.473)
Еншілес ұйымның жарғылық капиталына салым	8	(1.900.000)	(6.100.000)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан түскен дивидендтер	9	3.960.351	7.636.855
Еншілес ұйымнан түскен дивидендтер	8	794.790	-
Жиыны		(10.645.569)	(7.463.618)

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін негізгі басқарушы қызметкерлерге есептелген сыйақының жалпы сомасы 605.563 мың теңге (2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 739.172 мың теңге). Басты қызметкерлерге төлемдер негізінен келісімшарттар және Компанияның ішкі ережелерімен белгіленген еңбекақы және сыйақылар бойынша шығыстардан тұрады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**35. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР****Қызмет жүргізу шарттары**

Нарықтық экономиканың талаптарына сәйкес болатын, Қазақстан экономикалық реформалар және өзінің құқықтық, салық және әкімшілік инфрақұрылысын дамытуды жалғастыруда. Қазақстан экономикасының тұрақтылығы осы реформалардың жүзеге асырылуынан және экономикалық, қаржылық және ақша-кредит саясаты саласындағы Үкімет қабылдаған шаралардың тиімділігіне тәуелді.

Шикі мұнай бағасының құбылмалығы және қазақстандық теңгенің құнсыздануы Қазақстан экономикасына айтарлықтай теріс әсер етуі жалғастырылды. Басқа да факторлармен бірге осы факторлардың жиынтығы капиталдың қол жетімділігінің төмендеуіне, капитал құнының артуына, инфляцияның өсуіне және экономикалық өсуіне қатысты белгісіздікке әкелді. Компания басшылығы қазіргі жағдайда Компанияның экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдайтынын айтты.

Украина территориясындағы соғыс

2022 жылы басталған Украина аумағындағы соғыс қаржылық есептілікке әсер ететін ХҚЕС есебінің бірқатар ерекшеліктерінің пайда болуына әкелді. Көптеген елдер қазірдің өзінде жекелеген ресейлік заңды тұлғалар мен Ресей азаматтарына жаңа санкцияларды енгізді және енгізуді жалғастыруда. Қалыптасқан жағдай, сондай-ақ тауар бағасының, валюта бағамының ықтимал ауытқуы, импорт пен экспорттың шектеулері, жергілікті материалдар мен қызметтердің қол жетімділігі және жергілікті ресурстарға қол жетімділік Ресей Федерациясының немесе Украинаның аумағында айтарлықтай қызмет көлемін жүзеге асыратын немесе аталған елдермен айтарлықтай байланысы бар компанияларға тікелей әсер етеді. Соғыстың өзі және оның тікелей немесе жанама салдары соғысқа қатысушы елдерге тікелей қатысы бар компанияларға ғана әсер етпеуі мүмкін, мысалы, тауар бағалары мен валюта бағамдарының ауытқуы, сондай-ақ ұзаққа созылған экономикалық құлдырау нәтижесінде.

Соғысты жалғастырудың және жаңа санкциялар енгізудің жалпы әсері белгісіз болып қалады. Ағымдағы экономикалық жағдайдың ұзақ мерзімді салдарын болжау қиын, ал басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден өзгеше болуы мүмкін.

Қайталама санкцияларды қолдану тәуекелінің мониторингі

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған кезеңде және көрсетілген есепті күндегі жағдай бойынша Компания Еуропалық одақ, Америка Құрама Штаттары және басқа елдер Ресей Федерациясына (Ресей Федерациясына), сондай-ақ Ресей Федерациясының кейбір азаматтары мен компанияларына қатысты Украина аумағында 2022 жылдың ақпанында басталған әскери әрекеттерге байланысты енгізген қолданыстағы санкциялармен белгіленген талаптар мен шектеулерді сақтады.

Компания басшылығы Компанияға қайталама санкциялар қолдану қаупі төмен деп санайды.

Салық салу

Қазақстандық салық салу заңнамасы және нормативтік-құқықтық актілері әрдайым өзгерістер мен әр түрлі түсіндірмелердің мән-мағынасы болады. Жергілікті, облыстық және ұлттық салық органдарының әр түрлі пікірлері болатын жағдайлары сирек емес, соның ішінде кірістердің, шығыстардың және қаржылық есептіліктің басқа да баптары ҚЕХС-ке сәйкес есепке алу туралы пікірлері бар. Қазақстанда қолданыстағы заңдардың негізінде анықталған құқық бұзушылыққа қолданылатын айыппұл мен өсімпұл жүйесі өте қатаң.

Санкциялар, әдетте, қосымша есептелген салық сомасының 80% мөлшеріндегі айыппұлды және әрбір өткізіп алған күн үшін Қазақстан Республикасының Ұлттық банкімен белгіленген ресми қайта қаржыландыру ставкасының 1,25 еселенген мөлшерінде есептелген өсімақыны құрайды. Нәтижесінде, айыппұл мен өсімпұл сомалары кез келген есептелген салықтың туындысы болуы мүмкін. Салық салу кезеңдері тексерудің алдындағы жылдың күнгізбелік бес жыл мөлшерінде салық органдары тексеру үшін қол жетімді болады. Белгілі жағдайларда тексерулер бұдан ұзақ мерзімді қамтуы мүмкін.

Қазақстандық салық салу жүйесіне тән белгісіздік нәтижесінде салық, айыппұлдық ықпалшара мен өсімпұл сомасы, егер ондайлар болса, қазіргі уақытқа дейін шығысқа жатқызатын және 2023 жылдың 31 желтоқсанына есептелген соманы асып кетуі мүмкін. Басшылық 2023 жылдың 31 желтоқсанына қолданыстағы заңнамаға түсінік беру тиісті деп есептейді және салық бойынша тек осы жеке қаржылық есептілікте көрсетілгендерді алмағанда Компанияның ұстанымы расталады деген ықтимал бар.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**35. ЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Салық салу (жалғасы)***Трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау*

Қазақстанда трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау кең масштабта таралған және халықаралық бизнеске тура немесе жанама қатысты көптеген операцияларына қолданылады, бұл ретте операция қатысушылары байланысты тараптар болатындығына немесе болмайтындығына назар аудармайды. Трансфертті баға белгілеу бойынша заңнама операцияларға қолданылатын салықтар, «ұзартылған қол» принципі бойынша белгіленген нарық бағаларының негізінде есептелгенін талап етеді.

Трансферттік баға белгілеу туралы заң толық емес және заңның кейбір ережелеріне байланысты прецедентті жағдайлары бар. Оның үстіне, заңда толық нұсқауы жоқ. Нәтижесінде, операцияның әралуан түріне қолданылатын трансфертті баға белгілеу бойынша бақылауды іске асыру реттелмеген.

Қазақстанның трансфертті баға белгілеу туралы заңнамасына байланысты белгісіздіктің болуы салық органдарының Компанияның ұстанымынан бөлек ұстанымды қабылдауына әкелу қауіптілігі бар, ол өз кезегінде 2023 жылғы 31 желтоқсанға қосымша салықтар, айыппұлдар мен өсімпұлдар тудыруы мүмкін.

Басшылық 2023 жылдың 31 желтоқсанда қолданыстағы заңнамаға түсінік беру дұрыс деп санайды және салық бойынша Компания ұстанымы құпталады деген ықтимал бар.

Қоршаған ортаны қорғау бойынша міндеттемелер

Қазақстанда қоршаған ортаны қорғау бойынша заңнама даму үрдісі үстінде, сондықтан үнемі өзгерістерге шалдығады. Заңнаманың өзгеруі нәтижесінде пайда болған ықтимал міндеттемелер шынайы бағалана алмайды. Ағымдағы заңнамаға сәйкес, басшылық Компанияның осы жеке қаржылық есептілікте көрсетілгендерді қоспағанда, қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижесіне едәуір теріс әсер ететін мүмкін әлде ықтимал міндеттемелер болмайды деп есептейді (4, 24-ескертпелер).

Сақтандыру мәселелері

Қазақстан Республикасында сақтандыру саласы даму сатысында, сондықтан әлемнің басқа өңірлерінде таралған сақтандырудың көптеген нысандары бізде әлі қол жетімді емес.

Компания, үшінші тұлға алдында Компанияның немесе оның қызметіне жататын объектілерде болған апаттан мүлікке немесе қоршаған ортаға залал келтірілгені үшін жауапкершілік артатын мүлікті сақтандырады.

Шарттық міндеттемелер

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның негізгі құралдар мен құрылыс қызметтерін 44.094.253 мың теңгеге (2022 жылғы 31 желтоқсан: 77.008.349 мың теңге) сатып алуға шарттық міндеттемелері болған. Бұл шарттық міндеттемелер инвестициялық бағдарламаның бөлігі болып табылады.

Компанияның инвестициялық бағдарламасы бойынша міндеттемелер

2020 жылғы қарашада Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігі мен ТМРК-нің бірлескен бұйрығымен 2021-2025 жылдарға арналған инвестициялық бағдарлама бекітілді, оған сәйкес Компанияда 2021 жылдан бастап 2025 жылға дейін жалпы сомасы 214,2 миллиард теңгеге инвестициялық бағдарламаны орындау міндеттемесі бар. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша инвестициялық бағдарламасын орындау қалдығы 94 миллиард теңге кұрайды.

Компанияның тарифтерін шағымдану

2021 жылғы 26 қарашадағы ТМРК бұйрығымен 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап 2022 жылғы 31 желтоқсанға дейінгі кезеңде Компанияның ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі қызметіне 1.000 километрге тонна үшін ҚҚС-сыз 3.728, 82 теңге мөлшерінде уақытша өтемдік тариф (бұдан әрі – УӨТ) бекітілді. Компанияның шағымдану нәтижелері бойынша 2022 жылғы 6 сәуірдегі бірінші сатыдағы соттың ТМРК бұйрығы заңсыз деп тану және күшін жою туралы шешім шығарды. ТМРК шағымын қарау нәтижелері бойынша 2022 жылғы 24 қарашада екінші сот ТМРК шағымын қанағаттандырусыз қалдыру туралы шешім шығарды. Компания 2022 жылдың 1 қаңтарынан 31 тамызына дейін УӨТ қолданды және 2022 жылдың 19 тамызындағы ТМРК бұйрығына сәйкес 2022 жылдың 1 қыркүйегінен бастап УӨТ қолдануды тоқтатты.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**35. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Компанияның тарифтерін шағымдану (жалғасы)**

ТМРК шағымын қарау нәтижелері бойынша 2023 жылғы 24 қазанда Жоғарғы Сот бірінші және екінші сатыдағы соттардың шешімдерінің күшін жою туралы қаулы шығарды. 2023 жылғы 15 желтоқсанда Компания Жоғарғы Сотқа Жоғарғы Соттың 2023 жылғы 24 қазандағы қаулысын қайта қарау туралы өтініш жолдады.

36. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТЫ МЕН САЯСАТЫ

Компанияның негізгі қаржылық міндеттемелері құрамына сауда және өзге де кредиторлық берешектер кіреді. Көрсетілген қаржы құралдары ең бастысы Компанияның шаруашылық қызметіне қаржыландыруды тарту үшін қолданылады. Компанияның тікелей шаруашылық қызметінің нәтижесінде пайда болатын сауда дебиторлық берешегі, ақша мен ақша баламалары бар.

Компания несиелік тәуекелден, валюталық тәуекелден және өтімділік тәуекелден тұратын нарық тәуекеліне бейім.

Компания басшылары шолу жасайды және осы тәуекелдерді басқару үшін қабылданатын келесі шараларды бекітеді.

Несиелік тәуекел

Компанияның мәмілелерді тек белгілі және несиені өтеуге қабілетті тараптармен жасайды. Компанияның саясатына сәйкес, коммерциялық несие шартына қарай сауда операцияларын жасауды қалайтын барлық клиент, несиелік тексеру рәсімінен өтуге жатады. Сондай-ақ, Компанияға берешекті қайтармау тәуекелін төмендетуде сенімділікті қамтамасыз ету үшін осындай сатып алушының дебиторлық берешегі үздіксіз мониторингке алынады. Тәуекелдің ең жоғары мөлшері дебиторлық берешектің теңгерімдік құны болады. Компанияда несиелік тәуекелдің маңызды шоғырлануы жоқ.

Компания ақша қаражаттарын, салымдарды қазақстандық банктерде орналастырады (16, 17-ескертпелер). Компанияның басшылығы төтенше несиелік тәуекелдерді алып тастау мақсатында осы банктердің кредиттік рейтингін мерзімді түрде қарайды. ҚЕХС (IFRS) 9-ға сәйкес Компания кредиттік мекемелердегі қаражаттарға несиелік залалдар резервін таниды.

Келесі кестеде «Moody's», «Fitch Ratings» және «Standard & Poor's» агентіктерінің несие рейтингін қолдана отыра есепті күнге банк салымдары мен ақша қаражаттары және олардың баламалары бойынша сомалар көрсетілген:

Мың теңгемен	Орналасқан жері	Рейтинг		2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға
		2023 жылғы 31 желтоқсанға	2022 жылғы 31 желтоқсанға		
Эмитент/Бантер					
«Қазақстанның орнықтылық қоры» АҚ, ҚР Қаржы министрлігі	Қазақстан	BBB	-	20.040.758	-
«ForteBank» АҚ	Қазақстан	BB/Тұрақты	BB-/Тұрақты	9.986.957	25.061.488
«Еуразиялық банк» АҚ	Қазақстан	Вa3/ Жағымды	-	8.880.420	-
«Қазақстанның Халық Банкі» АҚ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	BBB-/Тұрақты	7.829.093	30.473.836
«Қазпошта» АҚ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	-	5.910.905	-
«Москоммерцбанк» КБ	Ресей	-	-	5.247	4.159
«АТБ» АҚ	Ресей	-	-	2.747	-
«Altyn Bank» АҚ (ЕБ China Citic Bank Corporation Ltd)	Қазақстан	BBB/Тұрақты	BBB-/Тұрақты	33	18.040.641
«Росбанк» ЖАҚ	Ресей	-	-	-	2.342
Жиыны				52.656.160	73.582.466

Өтімділік тәуекел

Ағымдағы өтімділікті жоспарлау құралын қолдана отыра, Компания ақша қаражаттарының тапшылық тәуекелдігіне бақылау жасайды. Осы құралдың көмегі арқылы қаржылық инвестициямен және қаржы активтерімен байланысты төлем мерзімі (мысалы, дебиторлық берешек, басқа да қаржы активтері), сондай-ақ операциялық қызметтен болатын болжамды ақша ағымдары талданады.

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**36. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Өтімділік тәуекел (жалғасы)**

Келесі кестеде 2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық міндеттемелері бойынша осы міндеттемелерді өтеу мерзіміне қарай шарттық дисконтталмаған төлемдер туралы ақпарат берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Сұраныс бойынша	1 жылдан кем	1 жылдан 2 жылға дейін	2 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға	-	20.738.174	-	-	-	20.738.174
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	-	2.634.220	2.566.993	5.624.208	378.990	11.204.411
Жалдау бойынша міндеттемелер	-	376.867	-	-	-	376.867
Жиыны	-	23.749.261	2.566.993	5.624.208	378.990	32.319.452
2022 жылғы 31 желтоқсанға	-	17.823.372	-	-	-	17.823.372
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	-	982.343	104.238	100.301	383.611	1.570.493
Жалдау бойынша міндеттемелер	-	486.449	-	-	-	486.449
Жиыны	-	19.292.164	104.238	100.301	383.611	19.880.314

Валюталық тәуекелдік

Валюталық тәуекелдікке ұшырайтын, шетел валютасымен көрсетілген активтер мен міндеттемелердің жалпы сомасы төменгі кестеде берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	АҚШ доллары	Ресей рублі	Жиыны
2023 жылғы 31 желтоқсанға			
Активтер	6.291.329	910.117	7.201.446
Міндеттемелер	28.698	383.116	411.814
2022 жылғы 31 желтоқсанға			
Активтер	4.439.439	34.932	4.474.371
Міндеттемелер	17.766	490.802	508.568

Компанияның операцияларымен байланысты валюталық тәуекелдерді төмендетуге ықпал ететін Компанияда ресми құралдар жоқ.

Келесі кестеде Компанияның салық салғанға дейінгі пайдаға (активтер мен міндеттемелердің әділ құнындағы болуы мүмкін өзгерістерге байланысты) өзге көрсеткіштердің тұрақтылығы жағдайында АҚШ доллары, ресей рублі мен еуро айырбас бағамының болуы мүмкін өзгерістеріне сезімталдығы көрсетілген. Компанияның меншік капиталына әсері аз.

<i>Мың теңгемен</i>	Валюта айырбас бағамының ұлғаюуы/ төмендеуі	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсер
2023 жыл		
АҚШ доллары	+14,15% -14,15%	886.162 (886.162)
Ресей рублі	+28,54% -28,54%	150.406 (150.406)
2022 жыл		
АҚШ доллары	+21,00% -21,00%	928.579 (928.579)
Ресей рублі	+22,05% -22,05%	(100.523) 100.523

ЖЕКЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

---

37. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)**Капиталды басқару**

Капиталды басқаруға байланысты Компанияның негізгі мақсаты тұрақты несие төлеу қабілетін қамтамасыз ету және Компания қызметін жүргізу үшін капиталдың барабар деңгейі мен акционердің пайдасын барынша көбейту. Компания капиталдың құрылымын басқарады және экономикалық жағдайдың өзгеруіне сәйкес оны өзгертеді. Компания капитал құрылымын сақтау немесе өзгерту мақсатында дивидендтерді төлеу мөлшерін реттей алады, акционерге капиталды қайтара алады немесе жаңа акцияларды шығара алады.

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталатын жылдарда объектілерде, саясатта және капиталды басқару үдерістерінде өзгерістер болған емес.

2023 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияда айтарлықтай берешек сомасы болған жоқ. Компания есепті күнге берешектен асатын елеулі ақша қаражатына ие.

Қаржы құралдарының әділ құны

Ақша қаражаттардың, банктердегі салымдардың, Ұлттық Банктің Ноталарды, кері репо мәміле, сауда және өзге де дебиторлық берешектің, сауда және өзге де кредиторлық берешектердің және басқа да қаржылық міндеттемелердің теңгерімдік құны қаржы құралдары дерегінің қысқа мерзімді болғанына орай олардың әділ құнына шамамен тең.